

TEMPS I HISTÒRIA EN MT 24-25*

per Armand PUIG I TÀRRECH

El Primer Evangeli impressiona a primer cop d'ull per la quantitat i solidesa del material doctrinal que ofereix. El Jesús-Mestre de Mateu pronuncia una sèrie de discursos adreçats a les multituds o bé als deixebles per tal d'instruir-los en els «misteris del Regne del cel» (13,11). En aquest sentit, l'existència de grans blocs de material didàctic constitueix una característica reconeguda en la construcció mateuana. Entre aquests blocs, un lloc propi l'ocupa el darrer discurs, els cc. 23-25. Per tant, si bé a nosaltres ens interessen només els cc. 24-25, començarem per la unitat més àmplia a fi i efecte de poder situar amb més precisió la secció 24,4b-35 i en definitiva la unitat 24,4b-14, que constitueix l'objecte específic del nostre estudi. Aquest es clourà amb unes reflexions a propòsit del tractament que Mateu sembla haver fet de la història, bo i tenint en compte l'anàlisi duta a terme aquí i encara algunes altres perícopes de l'evangeli.

I. EL DARRER DISCURS DEL JESÚS MATEUÀ: cc. 23-25

L'anomenat «discurs escatològic» o, millor dit, «discurs parusíac» (cc. 24-25) sembla formar la segona taula d'un conjunt més ampli en el qual el discurs contra els escribes i els fariseus (c. 23) actua de

---

* Bona part dels materials d'aquest estudi formen part d'una tesi doctoral presentada a la Pontificia Comissió Bíblica de Roma. La tesi, que porta per títol *La Parabole des Dix Vierges (Mt 25,1-13)*, ha estat dirigida pel P. Jacques Dupont OSB.

primera taula del díptic¹. El darrer gran discurs de Jesús seria format per dues taules i un eix. La primera taula (23,1-36) seria la denúncia i la condemna pública dels dirigents d'Israel, de l'Israel històric, després de la conclusió (22,46) dels darrers diàlegs polèmics que han enfrontat Jesús i els seus adversaris (22,15-46). La segona taula (24,3-25,46) seria l'explicació donada privadament als deixebles (a tots i no només a quatre, com és el cas de Mc) sobre els esdeveniments de la parusia. L'eix (23,37-24,2) serviria per a unir les dues taules i els temes continguts en elles: d'una banda, el refús d'Israel a tots els enviats i al darrer enviat (compareu 23,39 i 23,34) i el càstig que mereix aquest refús (compareu 23,38; 24,2 amb 23,36); d'altra banda, la manifestació a la fi dels temps del qui es presentarà venint amb la benedicció del Senyor (compareu 23,39 amb 24,27.30).

D'aquesta manera, el lòguion sobre el refús culpable de Jerusalem i la desolació subsegüent (23,37-39) juntament amb la resposta de Jesús als deixebles anunciant-los la destrucció del Temple (24,1-2) fan la impressió de ser dos elements d'un únic tema: la realització històrica de la destrucció de la ciutat. Tota l'escena (23,37-24,2), que inclou la sortida de Jesús del Temple (24,1), es mou sota un sol punt de referència: l'esdeveniment de l'any 70. Dit altrament, l'eix dels cc. 23-25 és determinat per la perspectiva d'un fet passat precís: la destrucció de Jerusalem².

La destrucció és clarament anticipada a 23,36 («tot caurà sobre aquesta generació»), ja que la sang vessada de «profetes, savis i escribes» (v. 34), des d'Abel fins a Zacaries, fill de Baraquies (v. 35) es tornarà càstig per al poble que l'ha vessada. Els vv. 23,34-36 són, doncs, l'epíleg d'un discurs adreçat als dirigents de l'Israel històric, però amb indubtables ressonàncies per als dirigents de la comunitat

1. «Le discours eschatologique (ch. 24-25) forme le second panneau d'un ensemble plus large où le discours contre les scribes et les pharisiens (ch. 23) fait figure de premier panneau» (J. DUPONT, *La ruine du temple et la fin des temps dans le discours de Mc 13*, dins Association Catholique Française pour l'étude de la Bible, *Apocalypses et théologie de l'espérance*. Congrès de Toulouse [1975] [Lectio Divina 95], Paris 1977, p. 263).

2. Nosaltres, doncs, col·loquem una cesura entre 24,2 i 24,3, la qual es justifica pel canvi de temàtica (de 24,3 endavant no es parla de la destrucció del Temple) i pels retocs típicament mateuans del v. 3 (la fórmula de 24,3a es repeteix a 5,1 i a 13,1). Mateu ha suprimit l'expressió «davant del Temple» de Mc 13,3 perquè el Temple és una magnitud que pertany al passat. Així, a 24,3 comença el discurs parusiàc, anomenat d'aquesta manera perquè tot ell és enfocat vers la parusia, sense que el tema de la caiguda de Jerusalem hi entri per a res. És clar, per tant, que Mc 13 ha estat notablement clarificat i corregit. Mateu ha suprimit àdhuc l'episodi de l'òbol de la vídua (Mc 12,41-44) perquè destorbava la seva concepció unitària dels cc. 23-25.

mateuana (vv. 8-12)³. En efecte, després de la pregunta retòrica de 23,33, Mateu emprà una fórmula corrent en el seu evangeli per a introduir una perícopa o una declaració solemne de Jesús: διὰ τοῦτο seguit d'un verb d'elocució⁴. En el nostre cas, la fórmula va des del v. 34 (διὰ τοῦτο) al v. 36 (ἀμὴν λέγω ὑμῖν).

La destrucció de Jerusalem és suposada encara en la segona taula del darrer gran discurs mateuà, 24,3-25,46. En efecte, aquí la ruïna de la ciutat ja no entra en consideració, per tal com es tracta d'un fet que pertany al passat. El discurs s'articula en tres seccions (24,4b-35; 24,36-25,30; 25,31-46), encapçalades per la pregunta dels deixebles a Jesús sobre el «quan» i el «signe» indicador de l'arribada de la parusia (24,3-4a).

D'entrada, semblaria que 24,36 indica la fi de la secció més directament «parenètica» (24,36-25,30)⁵. En efecte, trobem un seguit de fórmules relacionades amb el v. 36 i que es repeteixen regularment, com per exemple «dia i hora» (24,36.42.44.50; 25,13) o «no saber» (24,36.39.42.44.50; 25,13). Endemés, tot el material que apareix entre 24,36 i 25,30 és dominat pel tema de la ignorància de la fi, el qual té la seva correspondència ètica i parenètica en el tema del «vetllar». La parenesi s'arrela en la ignorància de la fi. Per això, tot i que hi hagi un contrast i una tensió evidents entre 24,4b-35 i 24,36-25,30, la «informació» i la «parenesi» no juguen com a característiques d'una de les dues unitats, sinó de *totes dues unitats* a la vegada⁶. Dient-ho de manera esquemàtica:

3. Un estudi seriós sobre aquests versets és el de R. HOET, «*Omnes autem vos fratres estis*» (Mt 23,8c). Étude du concept ecclésiologique de «frères» selon Mt 23,8-12, Rome 1980. Diss. dact. Un esquema bàsic de Mt 23,1-36 es troba més endavant.

4. Cf. 6,25; 12,27; 12,31; 13,13; 13,52; 18,23; 21,43; 24,44. Només Mt 14,2 par. Mc 6,14 constitueix excepció. Encara a propòsit de Mt 23 cal citar la tesi de D. E. GARLAND, *The Intention of Matthew 23* (Supplements to Novum Testamentum 52), Leiden 1979. De tota manera, l'autor no sembla haver tret totes les conseqüències, de cara als cc. 24-25, del fet que el final del c. 23 forma una unitat amb el començ del c. 24.

5. Aquesta és la hipòtesi de J. LAMBRECHT, *The Parousia Discourse. Composition and Content in Mt XXIX-XXV*, dins M. DIDIER (ed.), *L'Évangile de Matthieu. Rédaction et Théologie* (Bibliotheca Ephemerides Theologicae Lovanienses XXIX), Gembloux 1972, pp. 309-342.

6. Cal, doncs, corregir la hipòtesi de Lambrecht: informació i parenesi caracteritzen les dues seccions. Certament, l'evangelista insisteix en la informació en la secció primera i en la parenesi en la segona. Tanmateix, la parenesi no és absent de 24,4b-35 (cf. 4b.6a.9-13.25.28) ni la informació ho és de 24,36-25,30 (Mateu subratlla la ignorància del «quan» en força ocasions. Aquesta és la idea dominant i no, com pensa Lambrecht, que «this coming will be sudden, or, better, unexpected»; cf. *Parables of Jesus. Insight and Challenge*, Bangalore 1978, p. 216). És clar que hi ha imatges, com

	24,4b-35	24,36-25,30
informació:	certesa sobre el fet de la parusia	ignorància del «quan» de la parusia
parenesi:	no deixar-se enganyar	vetllar

Es podria dir que Mateu vol insistir sobre dos punts aparentment antitètics. D'una banda, afirma la certesa de la vinguda de la parusia. Vinguda que es produirà com a punt culminant d'una sèrie d'esdeveniments —no de signes!— més o menys concrets (cf. 24,15-26), de manera imprevisible per tots (24,27), segura (24,28), car ja ara s'entrelluca que és a les portes (24,32-35). De l'altra, repeteix una i altra vegada que la data de la parusia és completament desconeguda i inaccessible: el dia i l'hora, no els coneix ningú; només el Pare (24,36).

Aleshores, i fent un pas endavant, si els punts d'articulació de 24,4b-35 i de 24,36-25,30 són respectivament la certesa del fet de la parusia i la ignorància del «quan», i si la secció 24,4b-35 és paral·lela a 25,31-46, és clar que les correspondències entre aquestes dues seccions poden ser explicades així⁷:

24,4b-35	25,31-46
certesa sobre el fet de la parusia	certesa sobre el fet de la parusia
	24,36-25,30
	ignorància del «quan» de la parusia

En conseqüència, i per bé que 24,36-25,30 siguin una mena de parèntesi en relació a les seccions precedent i subsegüent, el discurs

---

la del diluvi, que es refereix directament a la «rapidesa» (caràcter sobtat) de la parusia. Però fins i tot aquestes imatges, Mateu les ha transformades en funció de la ignorància del «quan» (quin sentit té, altrament, l'afegit de 24,39?). Per tant, l'evangelista combina informació i parenesi en la secció segona. A 24,36-25,30 Mateu no dissocia la parenesi (el «vetllar») de la informació (la ignorància del «quan» de la parusia). Al contrari, fonamenta aquella en aquesta.

7. W. WEREN (*De broeders van de Mensenzoon*. Mt 25,31-46 als toegang tot de eschatologie van Matteus, Nijmegen 1979) proposa una divisió de 24,4b-25,46 en tres seccions: 24,4b-35 (visió), 24,36-25,30 (actitud), 25,31-46 (visió). I fa notar que la vinguda del Fill de l'home és aparició en la primera secció i separació en la tercera. Aquesta observació és justa, ja que es tracta del mateix fet de la parusia que suposa successivament l'aparició i el judici. Tanmateix, Weren, com Lambrecht, no es fixen prou en les imbricacions de les seccions (cf. nota anterior).

parusíac apareix construït com una taula dividida en tres seccions que reben llur cohesió d'un únic esdeveniment: la vinguda parusíaca del Fill de l'home. En efecte, la continuïtat entre 24,29.30a.30b-31 mostra el que Mateu entén amb el mot παρουσία: catàstrofes còsmiques prèvies (24,29), aparició del Fill de l'home (24,30) amb els seus àngels (24,31), amb els consegüents plany dels pobles (24,30b) i recollida dels escollits (24,31). Tot seguit, es produeix el judici universal (25,31): 25,31a és el resum de 24,30-31 i el lligam entre les seccions primera i tercera, un cop acabat el parèntesi⁸. A partir d'aquest nucli, hom pot desenvolupar la secció primera (els esdeveniments que precedeixen la parusia i que hi culminen) i tercera (el judici universal com a extensió de la vinguda del Fill de l'home). Per tant, la vinguda del Fill de l'home, el gran esdeveniment darrer i definitiu, determina les tres seccions de què es compon el discurs parusíac⁹.

II. LA SECCIÓ 24,4b-35

Acabem de mostrar que el discurs parusíac de Mt arriba al seu moment culminant a 24,29-31, la descripció apocalíptica de la vinguda del Fill de l'home. En efecte, l'arribada d'aquest és el signe únic i autèntic que els deixebles han d'esperar, el signe clar que legitima la convicció que la consumació de l'eó present s'esdevé, l'única resposta a la pregunta formulada pels deixebles a Jesús a 24,3. «Quin serà el senyal (τὸ σημεῖον)...?», pregunten els deixebles. «Aleshores apareixerà al cel el senyal del Fill de l'home (τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου)...», respon Jesús (24,30). Els altres són pseudo-senyals de pseudo-messies (24,24), que només busquen d'enganyar. Per

8. No cal buscar una adequació perfecta de cadascun dels elements de la narració mateuana. Així, per exemple, a 24,31 els àngels reuneixen els escollits (entre els cristians); en canvi, a 25,32 són tots els pobles (cristians, jueus, i pagans) que són reunits (compareu συναχθήσονται, 25,32, passiu i ἐπισυνάξουσιν, 24,31, actiu). Sembla clar que 25,31a ha de ser entès des del punt de vista redaccional com a element que serveix de lligam amb 24,30-31.

9. No és estrany, doncs, de trobar una superposició de temes en Mt 24-25. La llibertat del redactor no és limitada pel material que empra; al contrari, aquest és tractat amb gran flexibilitat.

això, per a Mateu, tan sols el mateix Fill de l'home venint sobre els núvols del cel serà el senyal vàlid de l'arribada de la parusia¹⁰.

Al voltant de l'esdeveniment central, l'evangelista ha col·locat dues breus perícopes que el qualifiquen i n'expliquen l'abast: 24,31-35 i 24,27-28¹¹. Ja hem dit que el tema comú a 24,27-35 és el de la certesa de la parusia. Ara bé, els matisos varien i són complementaris. Així, mentre l'aforisme de Mt 24,28 (par. Lc 17,37) semblaria ser una confirmació d'aquesta certesa¹², Mt 24,27 (par. Lc 17,24) subratllaria el caràcter imprevisible i ràpid de l'arribada del Fill de l'home. Pel seu cantó, Mt 24,32-35 (par. Mc 13,28-31 i Lc 21,29-33) remarcaria la proximitat relativa d'aquesta arribada¹³ i el seu lligam amb l'instant present. És a dir, encara que d'entrada 24,32-35 digui referència al futur, semblaria que cal posar en relació l'expressió πάντα ταῦτα de 24,33.34 amb l'expressió homònima de 24,8 i, per tant, interpretar-la en relació als esdeveniments narrats a 24,4b-14 i que es refereixen, com veurem més avall, a l'instant present¹⁴.

10. Aquest és el sentit que sembla tenir la difícil expressió de 24,30. Al meu entendre, l'argument decisiu és la connexió entre 24,3 i 24,30 així com la tensió entre l'expressió «el signe» d'aquests versets i els «grans signes i prodigis» de 24,24. La intenció de Mateu sembla tenir una finalitat doble: d'un cantó, respondre amb claredat la qüestió que Mc 13,4 havia deixat en suspens; de l'altre, prevenir la comunitat del risc d'un entusiasme fàcil i d'una interpretació precipitada dels esdeveniments històrics. L'arribada del Fill de l'home serà un signe clar (cf. 24,28) per a tota la terra. Els esoterismes són fora de qualsevol plantejament. Tothom veurà i reconeixerà (Mateu ha invertit el binomi a 24,30: κήρυτται ... ὄψονται) que és el Fill de l'home el qui arriba. Per això, l'exegesi de Glasson, represa per F. Schweizer que relaciona el senyal amb «das Kommen des Kämpfers, der seine Standarte aufrichtet und seine Trompete blässt» (cf. *Das Evangelium nach Matthäus* [Das Neue Testament Deutsch 2], Göttingen 1973, p. 369) no és pas convincent.

11. Vegeu més avall el quadre general de Mt 24-25.

12. La vinguda de la parusia serà certa i clara per a tots els homes com clara i certa és la presència d'un cadàver per als voltors a l'aguait (cf. J. SCHMID, *Das Evangelium nach Matthäus* [Regensburger Neues Testament 1], Regensburg 1959, p. 338). Aquesta interpretació és més versemblant que la que veu al v. 28 una referència a la localització (indeterminada) de la parusia (per exemple, SCHWEIZER, *Matthäus* 297). En efecte, la localització de la parusia no apareix enlloc com a problemàtica. Sobre aquest punt també, la comunitat mateuana haguera pogut compartir la creença jueva de l'aparició del Messies a la vall situada entre el Temple i la muntanya de les Oliveres.

13. H. CONZELMANN, *Gegenwart und Zukunft in der Synoptischen Tradition*, dins *ZThK* 54 (1957) 277-296: «nicht... nur allgemein auf das Kommen des Reiches, sondern auf dessen Nähe...» (p.287). Però en Mt aquesta proximitat és relativa perquè és contrapesada per la perspectiva del retard de la parusia.

14. Aquesta interpretació és insinuada per SCHWEIZER, *Matthäus* 299. DUPONT, *La parabole du figuier qui bourgeonne (Marc 13,28-29 et par.)* dins *RB* 75 (1968) 526-548, fa notar, en relació a πάντα ταῦτα que hom troba a Mt «un renchérissement... procédé qui lui est familier» (p.537). Tanmateix, semblaria que, malgrat la seva imprecisió evident i el gust mateuà pel recarregament, l'expressió té sempre un punt de referència concret, fàcilment deduïble del context (les dotze vegades que apareix són 4,9; 6,32.33; 13,24.51.56; 18,26; 19,20; 23,36; 24,8.33.34). A títol d'exemple, en

Aquesta interpretació és reforçada pel caràcter tècnic que té en Mt «aquesta generació» (24,34), expressió que designa l'Israel històric que ha refusat Jesús¹⁵. D'aquesta manera, Mateu, com si hagués volgut tancar la primera secció del seu discurs parusíac (24,4b-35), hauria construït una mena d'inclusió temàtica entre 24,4b-14 i 24,32-35, connectant ambdues perícopes amb l'«ara» de la seva comunitat. Aleshores, si els esdeveniments del temps present (πάντα ταῦτα, v. 8) són ja el començ dels dolors i si aquests esdeveniments (πάντα ταῦτα, vv. 33.34) indiquen que la fi és propera, això vol dir que la parusia no pot tardar¹⁶, que és «a les portes» (24,33). Però aquesta línia de pensament és contrapesada per Mateu amb la perspectiva del retard de la parusia, la qual apareix de manera clara en tres versets temàticament paral·lels de la secció segona (24,36-25,30): 24,48 (l'amo que triga); 25,5 (l'espòs que es retarda); 25,19 (l'amo que arriba després d'un temps llarg)¹⁷.

La unitat 24,29-35 és precedida per 24,15-28, els dos darrers versets de la qual (27-28) diuen referència de manera directa als vv. 29-31, l'arribada parusíaca del Fill de l'home. Precisament és al v. 29 on trobem la frase «immediatament després de la tribulació d'aquells dies», que és un signe cronològic clar en relació als esdeveniments precedents i que alhora els desmarca d'allò que segueix¹⁸. Aquests esdeveniments són qualificats, en efecte, com la «gran tribulació» (v. 21)¹⁹. Gran tribulació, el començament de la qual només pot ser situat al v. 15, després de la menció al v. 14 de la consumació de

---

el cas de 23,36 hom es refereix al vv. 34-35 (la sang dels justos caurà sobre ells; cf. 27,75), i en el cas de 24,2 a 24,1 (les construccions del Temple)... Per tant, es podria dir que 24,33.34 es refereixen a 24,8 i als esdeveniments de 24,4b-14.

15. A 24,33.34 es diu que tot això succeirà durant «aquesta generació» (ἡ γενεὰ αὐτῆ). Mateu sembla haver-ho interpretat com «das Jesus verwerfende Judentum» (SCHWEIZER, *Matthäus* 299). Els textos van tots en aquest sentit (cf. n. 66). És a dir, «aquesta generació» seria en Mt un terme tècnic per a indicar el conjunt dels jueus, de l'Israel històric, personificats per llurs dirigents que han refusat Jesús i que ara continuen de refusar l'església de Mateu.

16. Notem, tanmateix, que Mateu, desitjós de precisar i aclarir les expressions difícils de Mc 13 i de seguir una línia de desenvolupament pròpia, sembla mantenir a 24,33b l'ambigüitat marquiana (què és pròxim: el Fill de l'home? la parusia? la fi?). Si per a Mateu aquests termes són sinònims, no hi ha cap necessitat d'afegir un subjecte explícit a l'oració completiva del v. 33b.

17. La preocupació per a allargar el temps present es fa palesa també a 24,6 («però encara no és la fi») i a 24,14 («i [només] aleshores vindrà la fi»). La perícopa 24,4b-14 serà estudiada en detall en el punt següent.

18. Mateu ha canviat a 24,29 la formulació paral·lela de Mc 13,24 per tal de remarcar la *successió* cronològica: hi ha afegit εὐθέως i ha suprimit l'imprecís ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

19. L'adjectiu μεγάλη és encara afegitó mateuà (comp. Mc 13,19).

l'eó present («i aleshores vindrà la fi»). Això fa suposar que els esdeveniments *posteriors* al v. 14 pertanyen *ja* a la fi, per bé que tinguin lloc immediatament abans de la vinguda del Fill de l'home²⁰.

Resta només la unitat 24,4b-14, que d'entrada caldrà definir com el temps abans de la fi, si aquesta s'inicia, com és obvi, amb els esdeveniments referits al v. 15. Per l'altre cap, la unitat és limitada per l'eix del discurs parusíac (23,37-24,2), el tema del qual és la destrucció del Temple i de la ciutat de Jerusalem (23,38: «la vostra casa us serà abandonada»; 24,2: «en veritat us ho dic, que aquí no serà deixada pedra sobre pedra que no sigui destruïda»), esdeveniments que es realitzen històricament l'any 70 p. C. En conseqüència, si Mt 23,37-24,2 es refereix al passat (la destrucció de Jerusalem) i Mt 24,15ss es refereix al futur (els esdeveniments de la fi, que culminen en la parusia del Fill de l'home), Mt 24,4b-14 dirà referència al present, al moment present de la comunitat mateuana, qualificat com l'«inici dels dolors» (v. 8) però que encara no són la fi (vv. 6.14): aquesta només vindrà després que l'evangeli del Regne haurà estat predicat a tot el món. Dient-ho d'una altra manera, Mateu ha concebut 24,4b-14 com la historicització del present-futur de l'església *abans* de la consumació d'aquest eó.

Com a resum de tot el dit, donem a continuació el quadre general dels cc. 23-25 del Primer Evangeli:

primera taula	23,1-36:	DISCURS CONTRA L'AUTORITARISME RELIGIÓS
	1-12:	introducció. Escriptes i fariseus, contrafigura del deixeble veritable
	13-22:	els set «ais»
	34-36:	epíleg. La sang caurà sobre ells com a càstig
eix	23,37-24,2:	el Messies que abandona el Temple i es manifestarà a la fi dels temps prediu la destrucció de Jerusalem

20. És difícil de saber com Mateu ha entès l'expressió de Dn 9,27 (v. 15) o els temes apocalíptics tradicionals de la fugida (vv. 16ss.; cf. Mc 13,14ss.), de l'escurçament d'aquells dies (v. 22) o de l'anticrist (vv. 23ss.) L'única cosa certa és que els ha trobats a la font i els ha integrats en el seu discurs sense gaires modificacions (les més significatives són potser la citació de Dn i la inclusió dels falsos messies al v. 25, ambdós temes familiars a la comunitat mateuana).

segona taula 24,3-25,46: DISCURS PARUSÍAC
 24,3: la pregunta dels deixebles
 24,4-25,46: la resposta de Jesús

secció primera 24,4-35: fins a la parusia del Fill de l'home (certesa del fet)

- 1) 24,4b-14: el moment present de la comunitat mateuana
- 2) 24,15-28: la gran tribulació de la fi
- 3) 24,29-35: la vinguda pròxima del Fill de l'home

secció segona 24,36-25,30: parèntesi parenètic (ignorància del «quan»)

- 1) 24,36-44: tres exemples parabòlics (37-39.40-41.42-44) sobre la ignorància del «quan»/el vetllar
- 2) 24,45-25,30: tres paràboles (24,45-51; 25,1-13; 25,14-30) sobre el retard de la parusia/el temps intermedi/el judici

secció tercera 25,31-46: el judici universal del Fill de l'home (certesa del fet)

III. EL PRESENT DE L'ESGLÉSIA DE MATEU (24,4b-14)

En un article publicat el 1974, W. G. Thompson intenta de descobrir una perspectiva històrica en Mt 24,4b-14²¹. Aquest autor proposa una divisió quadripartita (4b-6d; 7a-8; 9-13; 14) que correspondria a la seqüència temporal següent: 1) els vv. 7-8, prediccions sobre tensions entre nacions i reialmes i sobre fams i terratrèmols,

21. W. G. THOMPSON, *An Historical Perspective in the Gospel of Matthew*, dins *JBL* 93 (1974) 243-262.

es referirien a esdeveniments ja experimentats; 2) els vv. 9-13, descripció d'odi i d'oposició externs i de dissensions internes, dirien referència a la situació present; 3) el v. 14, finalment, que esmenta la missió universal i la fi de l'eó, forniria una guia per al futur²².

Aquesta divisió es basa en l'observació que cada part es clou amb un comentari (6c; 6d; 8; 13) a una sèrie d'avisos i sobretot de prediccions²³. Ara bé, això no és del tot exacte, ja que la primera part (4b-6d) té dos comentaris (6c i 6d) mentre que la quarta (v. 14) no en té cap. Endemés, una anàlisi del joc de les partícules que apareixen en les parts tercera i quarta mostra que els vv. 9-13 i el v. 14 formen una unitat. En efecte,

— τότε	posar en dificultats καὶ matar καὶ ser odiat	(v. 9)
— καὶ τότε	escandalitzar-se καὶ traïr καὶ odiar	(v. 10)
	sorgir καὶ enganyar	(v. 11)
	refredar-se de la caritat	(v. 12)
	(màxima parenètica)	(v. 13 = 10,22b)
	predicació universal de l'evangeli	(v. 14a)
— καὶ τότε ἦξει τὸ τέλος		(v. 14b)

Aquesta seqüència, que anirem comentant de mica en mica, ens permet de fixar els vv. 9-14 com a unitat i d'apreciar-ne l'articulació interna. En canvi, Thompson té raó a qualificar d'unitats els vv. 4b-6 i 7-8. Precisament una comparació entre les expressions finals de cada unitat sembla reforçar encara una divisió tripartita (4b-6; 7-8; 9-14): «... però encara no és la fi (τέλος)» (v. 6); «... el començ (ἀρχή) dels dolors» (v. 8); «... i aleshores vindrà la fi (τέλος)» (v. 14). Per tant, la perícopa Mt 24,4b-14 ha de ser dividida en tres unitats, marcades clarament pel text mateix, i que són: 4b-6; 7-8; 9-14. Tanmateix, el que cal veure és si les tres unitats corresponen a tres espais temporals, com Thompson suposa, o bé si la perícopa es refereix tota ella al present, com ja hem insinuat.

En primer lloc, és difícil de pensar que els esdeveniments referits

22. Cf. THOMPSON, *Historical Perspective* 250: «... events already experienced... their present situation... clear guidelines for the future». Ens ha estat impossible de saber a què correspondrien, en l'esquema de Thompson, els vv. 4b-6d, que descriuen la vinguda de falsos messies i l'esclat de guerres. Thompson es limita a dir: «The first warning and prediction (vss. 4b-5) concern a situation within the community» (p. 246). Però, ¿és passada, present o futura?

23. Vegeu l'esquema formal de 24,4b-14 a la p. 245 de l'article citat.

en els vv. 7-8 (conflictes bèl·lics entre les nacions, fams, terratrèmols) puguin dir relació a la Primera Guerra Jueva (66-70/73 p. C.)²⁴. D'una banda, Mateu segueix Mc 13,8 al peu de la lletra, sense cap afegitó suplementari que indiqui una precisió ulterior²⁵. D'altra banda, Mateu ha concentrat en l'eix del darrer discurs de Jesús (23,37-24,2) la menció a la ruïna de Jerusalem i del Temple. Aleshores, què representen els vv. 4b-8? Llur contingut no fa més que repetir el clixé apocalíptic tradicional, present ja en Mc. L'arribada de falsos messies, les guerres, els conflictes internacionals, les fams i els terratrèmols són elements usuals de la imatgeria apocalíptica. Mateu els elenca a partir de la seva doctrina correctora dels entusiasmes sobre la fi (doctrina tradicional que ell assumeix enfront de certs grups de la seva comunitat)²⁶. Però aquests signes apocalíptics encara no corresponen a la fi (v. 6) i només són el començ dels dolors (v. 8). Tot això cal que succeeixi per tal que s'acompleixi el pla de Déu: el $\delta\epsilon\iota$ del v. 6 expressa la relació de tots aquests esdeveniments amb la voluntat divina. En conseqüència, aquests esdeveniments pertanyen al present, en sentit ampli (present orientat al passat, present orientat al futur), de la comunitat mateuana²⁷. Tots ells resten prou vagues perquè puguin ser aplicats a qualsevol moment de la història humana... fins i tot al nostre.

En canvi, els vv. 9-14 tenen una fesomia diversa. Una primera lectura basta per a adonar-se que som davant d'esdeveniments contemporanis a l'evangelista²⁸. Al v. 9 comença, com hem vist, la seqüència dels $\tau\acute{o}\tau\epsilon$ ($\tau\acute{o}\tau\epsilon \dots \kappa\alpha\iota \tau\acute{o}\tau\epsilon \dots \kappa\alpha\iota \tau\acute{o}\tau\epsilon$), que s'allarga fins al v. 14. Aquesta seqüència de $\tau\acute{o}\tau\epsilon$ no indica per ella mateixa

24. Cf. THOMPSON, *Historical Perspective* 249.

25. Mateu no dubta ni un moment a canviar la *Vorlage* quan li interessa de deixar ben explícita una menció de la destrucció de Jerusalem. L'exemple més vistent és la paràbola del banquet (22,1-14) on es diu que el rei va exterminar els homicides i els va incendiar la ciutat (v. 7) (comp. Lc 14,21).

26. Semblaria que un d'aquests grups pot ser anomenat grup «carismàtic-apolíptic». Cf. més avall pp. 320-323.

27. Per bé que 4b-6 i 7-8 formen dues unitats, de fet constitueixen un únic bloc de material. No solament pel lligam entre els finals dels vv. 6 i 8 sinó encara pel nexa causal ($\gamma\acute{\alpha}\rho$), afegit per Mateu a l'inici del v. 7. Vistes les coses així, l'expressió «totes aquestes coses són el començ dels dolors» (v. 8) esdevé una afirmació que unifica tota la perícopa (24,4b-14).

28. Contra D. R. A. HARE, *The Theme of Jewish Persecution of Christians in the Gospel According to St. Matthew* (Supplements to New Testament Studies, Major Series 6), Cambridge 1967: «... there is a good reason for believing that Matthew regards the events alluded to in 24:9ff. as genuinely future, not contemporary» (p. 144).

una successió cronològica, ja que l'adverbi τότε és usat ambigüament en Mt, de manera que l'únic denominador comú és la seva funció de lligam o relació entre una acció i una altra. Així, el τότε del v. 9 indica el començ d'aquesta successió, mentre que, pel seu cantó, el καὶ τότε del v. 10 sembla tenir una connotació de simultaneïtat amb aquell. En canvi, en el darrer καὶ τότε (v. 14) hi hauria un matis de successió cronològica (detectable pel context semàntic: ἦξει) acompanyat per una nota d'exclusivitat («[només] aleshores...»). Per tant, ens trobem amb un present, el present de l'església mateuana, que és orientat vers el futur en el cas del v. 14²⁹. El contingut d'aquests versets mostra que Mateu parla directament sobre les situacions que afecten els seus cristians. El llenguatge mesurat i precís concorda amb el seu caràcter redaccional i remet al moment present de l'església mateuana. Abans, però, d'estudiar-los en detall, analitzarem les correccions i transposicions que Mateu ha dut a terme a la seva font (Mc 13).

1. La utilització mateuana de Mc 13,9-13

Mentre Mt segueix de prop Mc en la majoria de versets de la primera secció del Discurs Parusíac (comp. Mc 13,14-32 par. Mt 24,15-36), al començ de la secció, concretament en la nostra perícopa (24,4b-14), adopta un comportament divers. En les dues primeres unitats (4b-6 i 7-8) les modificacions efectuades a la *Vorlage* marquiàna són només d'estil, però en la darrera (vv. 9-14) l'evangelista construeix quelcom nou amb alguns elements provinents de Mc 13,9-13: el pla diví de proclamació de l'evangeli (Mc 13,10) és transposat per Mateu al final de la unitat (24,14) juntament amb la menció del testimoniatge³⁰; l'odi universal als cristians a causa de Crist (Mc 13,13: «i sereu odiats per tothom a causa del meu nom») passa a Mt 24,9b i, encara, la màxima parenètica de Mc 13,13b («el qui resisteixi fins al final, serà salvat») és situada per Mateu a 24,13³¹. En canvi,

29. I no, com Thompson pretén, d'un simple futur. En aquest sentit, és útil de comparar 24,14 amb 28,18-20, el manament i promesa del Kyrios, que també té una projecció futura per bé que s'arrela en el present: «(des d'ara)... fins a la consumació d'aquest eó» (v. 20).

30. L'expressió εἰς μαρτύριον de Mc 13,9 apareix en Mt 24,14.

31. Mateu conserva el tema de les traïcions (familiars) (cf. Mc 13,2) i l'integra (24,10: «es lliuraran els uns als altres») en la descripció de la situació intra-comunitària (vv. 10-14a).

Mateu omet la referència a les persecucions provinents de la sinagoga (Mc 13,9a) i de les autoritats gentils (Mc 13,9b) i en el seu lloc col·loca una menció de les tribulacions, persecucions i odis provinents de «tots els pobles» (24,9), expressió que inclou tant gentils com jueus³². També són omeses les circumstàncies concomitants a les persecucions (respostes als interrogatoris, cf. Mc 13,11). Finalment, Mateu desenvolupa la descripció de la situació intracomunitària (vv. 10-14a) amb aportacions particulars i detallades que constitueixen la part més original de la unitat 24,4b-14.

D'altra banda, Mc 13,9-13 és reprès amb poques variants per Mt 10,17-22³³ en el context del c. 10 dedicat al discurs missioner pronunciat per Jesús amb motiu de l'elecció i tramesa dels Dotze Apòstols. La unitat literària comença a 9,35 amb un sumari sobre l'activitat messiànica de Jesús (predicació i guaricions) a Galilea (cf. 4,23) i amb una referència a la compassió envers la gent, la qual provoca la tramesa de «treballadors als sembrats» (9,38). Després de l'elecció dels Dotze (10,1-4), Jesús els instrueix en llur missió que tan sols ha de ser adreçada a territori jueu (10,5-6). Aquesta restricció geogràfica sembla condicionar, pel lloc privilegiat que ocupa, l'activitat missionera dels Dotze. En altres paraules, semblaria que Mateu vol deixar aclarit que una missió circumscrita a territori jueu i adreçada als jueus és cosa que pertany *només* a la vida terrenal de Jesús; és a dir, que *només* aleshores tenia sentit una missió no-

32. L'expressió τὰ ἔθνη no indica mai en Mt el poble d'Israel sinó, com és usual en l'AT, els no-jueus (GWM). Hi ha casos, endemés, en què τὰ ἔθνη indica *només* els pagans contraposats als jueus: 10,5: «territori pagà... ciutat samaritana» oposat a «casa d'Israel»; 10,18b: «en testimoniatge d'ells (=els jueus? v. 17) i dels pagans (=els dirigents polítics romans i autòctons, v. 18a)»; 20,19: «el lliuraran als pagans (=les autoritats romanes) perquè l'escarneixin i l'assotin i el crucifiquin...» (al v. 18 havia dit: «serà lliurat als grans sacerdots i als escribes i el condemnaran a mort»). En canvi, 20,25 («els governants de les nacions les tiranitzen...») és un cas ambigu, perquè es pot referir també a Israel. També ho són els quatre casos en què apareix l'expressió πάντα τὰ ἔθνη: 24,9.14; 25,32; 28,19. En aquests casos, que apareixen en context de futur o de present-futur, no solament no hi ha cap referència a Israel en el context (com és normal amb τὰ ἔθνη) sinó que tot sembla indicar que darrere l'afegitó Mateu vol incloure també el poble jueu (cf. encara 6,32). En efecte, les persecucions dels cristians són universals (24,9), la missió evangelitzadora és universal (24,14; 28,19) i el judici del Fill de l'home és universal (25,32). Si això és cert, cal concloure que Mt conté una utilització tècnica de τὰ ἔθνη com «les nacions, els pagans, els no-jueus» i de πάντα τὰ ἔθνη com «tots els pobles de la terra (jueus i pagans)». Recordem, a propòsit d'això, que els cristians en tant que ἔθνος (21,43) s'apleguen al costat dels altres pobles davant el tron gloriós del Fill de l'home (25,32).

33. Vegeu una taula comparativa entre Mt 24, Mt 10, Mc 13 i Lc 21 a THOMPSON, *Historical Perspective* 250.

universal³⁴. Aquest exclusivisme en relació a Israel, connectat exclusivament amb la predicació històrica de Jesús, ha de ser posat probablement en relació amb certs corrents de la comunitat mateuana tendents a menystenir la missió gentil³⁵. Per tant, en Mt 10 més que d'una perspectiva històrica (la missió exclusiva a Israel pertany al passat) caldria parlar d'una tendència apologetica: el fet que en el passat la missió fos exclusivament adreçada a Israel no vol dir que ara, en el moment present, hagi de continuar essent-ho³⁶. Ara, jueus i gentils, «tots els pobles» (24,14; 28,19), poden ser objecte, almenys en teoria, de la predicació de l'evangeli feta per l'església sota l'encàrrec del Kyrios ressuscitat. D'aquesta manera, l'anomenat «discurs de la missió» (Mt 9,35-10,42) no esdevé una peça arqueològica sense cap significació per a la missió actual de l'església sinó que, a més del motiu apologetic esmentat, presenta una forta empremta parenètico-escatològica, en relació a les dificultats *presentes* de la missió, i encara un «centre» cristològic (vv. 24-25) que motiva les afirmacions exhortatòries³⁷.

34. Les darreres paraules del Jesús mateuà (28,18-20: «Aneu, doncs, i feu que tots els pobles esdevinguin deixebles...») bastarien per a palesar l'abast universal de la missió de l'església.

35. Com veurem més avall, alguns textos del Primer Evangeli apunten vers tendències «tradicionals» presents en la comunitat mateuana. Una d'elles consistiria a atacar la missió gentil en nom de la fidelitat a la praxi jesuana, a partir de lògia com el de 10,5-6 i 15,24 («només he estat enviat a les ovelles perdudes de la casa d'Israel»). La resposta de Mateu, com veurem, seria la d'integrar aquests lògia dintre el seu evangeli i reinterpretar-los en funció de l'impuls missioner —central!— de la seva comunitat i en el marc més ampli d'aquell.

36. Contra THOMPSON, *Historical Perspective* 254: «It would seem that for Matthew opposition and persecution from Israel was a past event. So he removed the prediction and instructions pertaining to that situation and placed them with other predictions and instructions about the mission to Israel, a mission which he understood to have ended with the destruction of Jerusalem and the temple (A. D. 70)».

37. Mateu sembla haver alternat al c. 10 fórmules destinades a assegurar per tal de cloure cada desenvolupament amb una paraula d'exhortació i de confiança envers els membres de la comunitat i amb una paraula referida al futur de la parusia. Així, tenim 10,5-15 (ἀμὴν λέγω ὑμῖν, v. 15), on el lòguen contra els qui refusen el missatge (v. 15) és la confirmació parusiaca de la condemna que els missioners han proclamat contra tal ciutat espolsant-se la pols dels peus (v. 14). A 10,16-23 les persecucions de tots tipus contra els cristians es conclouen al v. 23 (ἀμὴν λέγω ὑμῖν) amb una paraula de tipus exhortatiu que vol re-situar aquestes persecucions en funció de l'arribada del Fill de l'home. A 10,26-33, hom és invitat a no tenir por dels perseguidors (vv. 26.28.31) perquè el Pare protegeix els seus i el Fill testimoniarà a favor d'ells (vv. 32-33: πᾶς ὄν ὀστις... κἀγὼ...) el dia del judici (comp. 7,23). A 10,34-42, hom posa en evidència les diverses condicions de l'autèntic seguiment, condicions que culminen al v. 42 (ἀμὴν λέγω ὑμῖν) amb la promesa formal de la recompensa escatològica. A cada secció del discurs, el punt culminant conté una al·lusió al fet de la parusia. Notem finalment que els versets no esmentats (10,24-25) semblen constituir l'eix de tot el discurs missional: de la mateixa manera que el mestre (el Crist) fou acusat de

En el cas que ens ocupa (10,17-22), pertanyent a la unitat 10,16-23, Mateu ha efectuat una modificació prou significativa al text marquià³⁸. Els deixebles seran conduïts davant els homes (sanedrins, governadors i reis) per a donar testimoniatge davant «d'ells i dels pobles» (10,18) (Mc 13,9: «per a testimoniatge d'ells»). Mentre en Mc εἰς μαγίστρους αὐτοῖς sembla dir referència als governadors i als reis, en Mt 10,18 αὐτοῖς pot referir-se als «homes» (v. 17)³⁹, als jueus (cf. v. 17: ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν) o bé als «governadors i reis»⁴⁰. De tota manera, sembla que sota αὐτοῖς calgui entendre-hi els jueus⁴¹. Sigui el que sigui, el cert és que τὰ ἕθνη indica en Mt els pagans (cf. n. 32) i, per tant, l'evangelista parla d'una missió a la casa d'Israel que inclou el testimoniatge davant dels pagans. Exactament la mateixa situació que es produeix al moment present de la comunitat mateuana: «sereu odiats per tots els pobles» (24,10). A partir d'aquí, és obvi que l'expressió ὑπὸ πάντων de Mt 10,22 no té per què ser interpretada restrictivament, com si només es referís als jueus. Car, d'una banda, hom assimila jueus i pagans a partir del v. 19, i, de l'altra, l'expressió té relació amb la família («tots» = «àdhuc els familiars i parents») i no amb l'alternativa jueu/pagà⁴².

---

concloure pactes amb el diable, el deixeble (el cristià) també en serà acusat, car el deixeble veritable ha d'acceptar de ser acusat i perseguit com el seu mestre. Aquesta és la motivació de Mt 10.

38. Thompson està d'acord a delimitar la unitat entre 10,16 i 10,23. L'estructura que proposa és la següent (cf. *Historical Perspective*, n. 25), pròpia d'una «balanced composition»:

16: avis general

17a: introducció

17b-18: predicció: 21-22

19-20: instrucció: 23

Notem que Mateu ha dut a terme tres altres modificacions d'importància menor en relació al nostre tema: 10,17-18 (estil més viu); 10,19-20 (estil més directe); 10,20 (afegit de l'«Esperit del meu Pare que parla en vosaltres...»).

39. «Homes» sembla voler indicar jueus i gentils conjuntament, és a dir, els no-cristians. Aquest sentit seria mantingut amb força constància per Mateu en el seu evangeli. En conseqüència, sota els «homes» de Mt 10,31.32 caldria veure-hi tots els qui no són cristians.

40. En aquest darrer cas, seria vàlida la interpretació de Thompson (*Historical Perspective* 253 i n. 26), segons la qual αὐτοῖς serien els governadors i reis (no-jueus) i τὰ ἕθνη foren «the other non-Jews present at their trial».

41. Els motius són diversos: —la presència d'αὐτῶν al v. 17 (=els jueus) que seria paral·lel a l'αὐτοῖς del v. 18; —l'isolament de l'expressió εἰς μαγίστρους αὐτοῖς καὶ τοῖς ἕθνεσιν de cara a la frase que la precedeix i la relació que sembla tenir aquella amb els ἄνθρωποι (v. 17), que inclouen jueus i gentils; —la presència de dues categories (jueus i gentils) als vv. 17b-18 que es correspondrien a αὐτοῖς (jueus) i τοῖς ἕθνεσιν (gentils).

42. En canvi, a 24,9 Mateu ha afegit τῶν ἔθνων (ὑπὸ πάντων τῶν ἔθνων) per a mostrar que es vol referir a la situació extracomunitària.

En resum, la modificació de Mt 10,18 a la font marquiana recolza encara la hipòtesi que Mt 10 no es relaciona amb un fet passat sinó que el discurs de la missió, si bé influït per una situació passada (la missió exclusiva a Israel) que Mateu ja no considera pròpia, és plenament vàlid en el moment present de la seva comunitat. En aquest sentit, el fet que la persecució per part de la sinagoga sigui esmentada al c. 10 (v. 17) i desaparegui al c. 24 (v. 9) suposaria que Mateu descriu com a simultànies en el passat la missió exclusiva a Israel i la persecució jueva subsegüent. Però, com hem constatat, hi ha altres indicis que ens impedeixen d'arqueologitzar Mt 10 i, per l'altre cantó, de pensar que hagi desaparegut qualsevol contacte amb Israel. Ben al contrari, la missió de l'església és universal (24,14; 28,19) i la persecució que sofreix prové de tots els pobles (24,9).

2. Anàlisi de Mt 24,9-14

D'acord amb aquesta conclusió a propòsit del c. 10 del Primer Evangeli podem ara començar l'estudi de Mt 24,9-14. Tal com ha mostrat l'estructura formal de la perícopa, Mateu basteix tres esglaons corresponents als vv. 9, 10-14a i 14b. Aquests tres esglaons són paral·lels a tres punts de vista diversos: al v. 9 hom tracta la situació extra-comunitària; els vv. 10-14a són dedicats a descriure la situació intra-comunitària; finalment, el v. 14b constitueix una breu referència a l'arribada de la fi.

El v. 9

Les pressions que la comunitat rep des de fora són qualificades amb tres expressions: «lliurar a la tribulació», «matar», «ser odiat». Notem que els subjectes actius són «totes les nacions», és a dir, tots els no-cristians que exerceixen una pressió considerable sobre la minoria cristiana. Cal, però, no identificar aquesta pressió social amb una persecució oficial. L'expressió «a causa del meu nom» afecta totes tres expressions^{42bis} i remet a la situació desavantatjosa,

42 bis. La frase *διὰ τὸ ὄνομα* ha de ser precedida per una coma. És a dir, la tribulació, la mort i l'odi sobrevenen —tots tres!— als cristians pel fet de ser-ho, a causa del nom de Crist. Una funció idèntica, des del punt de vista sintàctic, és detectable a 5,11 (*ἔνεκεν ἐμοῦ*) i a 10,17-18 (*εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν*).

socialment parlant, de qualsevol membre del grup cristià, al refús i a l'acorralament sofert pel simple fet de pertànyer-hi⁴³. D'aquí que «lliurar a la tribulació» sigui una frase força genèrica, inspirada probablement en Mc 13,9b (cf. Mt 10,17b), i que ha de ser interpretada a la llum de la darrera benaurança mateuana (5,11): «sou benaurats quan us insulten i us persegueixen i diuen falsament tota mena de mal contra vosaltres, per causa meva...» Els insults i les acusacions falses indiquen un estat de coses en què el grup cristià ha de sofrir coaccions, campanyes contràries, molèsties, dificultats. Tot això pot haver desembocat en processos davant de tribunals provocats per denúncies falses (παράδοξον pot tenir sentit forense; cf. n. 47) i, en alguns casos, àdhuc en alguna condemna a mort. Tanmateix, la frase «us mataran» de Mt 24,9 no sembla anar pels camins d'una persecució institucionalitzada o bé d'un perill constant de persecucions i d'assassinats. Més aviat, Mateu es remet a l'experiència testimonial genèrica de l'església primitiva i potser carrega volgutament els tons per tal de donar més èmfasi a la situació de forta pressió externa que afecta la minoria cristiana⁴⁴.

La darrera expressió del v. 9 és «sereu odiats per tots els pobles». Tant aquí com a 10,22 ens trobem davant la qualificació que més pròpiament ens revela la situació de cara enfora de la minoria cristiana⁴⁵. Aquí trobem capgirada l'acusació feta als primers cris-

---

Cf. n. 32. En canvi, en Mt 10,22 «a causa del meu nom» només remet a l'odi generalitzat.

43. Al v. 9 no es diu que són lliurats (παράδοξον) a causa del nom de Crist, com si hi hagués uns «flagitia cohaerentia nomini» (Plini el Jove). No és el nom de ser cristià allò que porta davant el tribunal, sinó les acusacions i dificultats pel fet de ser cristià provinents dels qui no ho són. La política imperial en temps dels Flavis no derivà en persecucions anticristianes (si exceptuem, potser, els darrers anys de Domicià). Cf. A. PUIG I TARRECH, *Le milieu de la Première Épître de Pierre*, dins *RevCatTeol* 5 (1980) 95-129 i 331-402, aquí pp. 389-390, especialment n. 288.

44. L'únic altre text comparable al nostre en la seva referència a la mort violenta dels cristians és 10,28. Aquest verset, l'origen del qual cal situar probablement a Q (Mt 10,26-33 par. Lc 12,2-9), s'inscriu en un context parenètic a propòsit de la confessió coratjosa de la fe, amb mencions de la proclamació pública (10,26-27) de la confiança absoluta en la providència i protecció divines (10,29-31) i de la confessió dels cristians davant els homes/del Fill davant el Pare (10,32-33). A 10,28-29 (comp. Lc 12,4-5) l'esment de la possibilitat de perdre el cos —mort violenta— és *en funció de l'ensenyament* sobre la possibilitat de condemna eterna (perdre cos i ànima a la gehenna). Notem que Mateu i Lluc mantenen una mateixa formulació i que, per tant, és probable que ni l'un ni l'altre hagin canviat el que trobaren a Q. Aquesta escassetat de dades (10,28; 24,9) sembla indicar que la mort violenta dels cristians no és una constant en la vida diària de la comunitat mateuana.

45. Notem que la tradició sinòptica recull unànimement i al peu de la lletra la frase «sereu odiats per tots a causa del meu nom» (cf. Mc 13,13 par. Mt 10,22; 24,9 [+ tots els pobles]; Lc 21,17).

tians d'«odium humani generis» (Tàcit). En efecte, tant la minoria cristiana com la majoria no-cristiana s'acusen de misantropia, és a dir, de menyspreu i de refús. Entre ambdós grups s'aprecia una relació tibadã: la majoria no pot assimilar una minoria que es distingeix, de manera gairebé impertinent, dels costums i normes majoritaris; pel seu cantó, la minoria se sent víctima d'una pressió, més o menys forta i perceptible, que hom rep pel fet de pertànyer al grup minoritari. En definitiva, per a Mateu i per a la tradició sinòptica, tots els no-cristians (l'exageració és evident) mantenen una actitud de rebuig envers el grup cristià, que li comporta dificultats de tota mena. Aquest és el preu que han de pagar els qui confessen el nom de Crist.

Els vv. 10.11-12

De Mt 24,10 endavant hom exposa la situació *interna* de la comunitat. Aquí la descripció mateuana es fa ben concreta. D'una banda (v. 10), s'entreveuen les conseqüències de la pressió exterior: escàndols, traïcions, odi. De l'altra (vv. 11-12), es denuncia l'activitat dels falsos profetes que busquen d'enganyar i que provoquen un refredament de la caritat comunitària. Finalment (v. 14a), i després d'una màxima exhortatòria a la resistència (v. 13), es constata l'impuls missioner de l'església mateuana⁴⁶.

El v. 10 és, en certa manera, paral·lel al v. 9: a les tribulacions, amenaces de mort i odis provinents de l'exterior es corresponen les actituds covardes, les traïcions i els odis que apareixen dintre la comunitat. Tot això és una prova més de la insistència amb què la

---

46. En un article recent (*A Note on Matthew 24:10-12*, dins *TynBull* 31 [1980] 155-162) D. WENHAM defensa que aquests versets són una unitat pre-mateuana inspirada per Dn 12,4 i Ez 16,51. Cert que hi ha elements no típics de Mt (els mots *πληθύνω*, *ψύχομαι* i *ἀγάπη* són hàpaxs del Primer Evangeli), però en contrapartida hi trobem vocabulari típicament mateuà, com *ψευδοπροφήτης*, *ἐγείρω*, *πλανάω* i *ἀνομία*. Pel que fa a les construccions, el v. 11 té un paral·lel en Mc 13,22 (cf. Mt 24,24) i el v. 12 no és inusitat, car la construcció *διὰ + τὸ + infinitiu* apareix en Mt 13,5,6 (par. Mc 4,5,6) i, endemés, Mateu no l'evita cap vegada: l'únic cas dubtós, 7,25 (comp. Lc 6,48), és contrapesat pel caràcter redaccional que sembla tenir la construcció en Lc 9,7 (on Mt 14,1 segueix Mc 6,14, mentre Lc la introdueix) i 19,11 (encapçalament tradicional lucà en plena Secció Central). Quant a Mc 5,4, Mateu ha transformat tota la pericopa. Per tant, la presència de vocabulari mateuà sembla justificar la redaccionalitat dels versets a partir, potser, d'alguna formulació anterior. Aquesta formulació, però, és difícilment la de Dn 12,4, com D. Wenham proposa, ja que les semblances de vocabulari són mínimes: *οἱ πολλοί* (Dn-LXX) i *πολλοί*, *πληθύνω* (Dn-Θ).

majoria no-cristiana pressiona sobre la minoria. Alguns cristians («molts», diu Mateu) s'avergonyeixen de ser-ho, s'escandalitzen, es fan enrere, abandonen el grup cristià. Les traïcions acompanyen aquestes (nombroses?) defeccions. Mentre en Mt 10,21 hom es referia a la traïció entre membres de la mateixa família, aquí els qui es traeixen entre ells són membres de la minoria cristiana. De fet, tant en un lloc com en l'altre s'insinua el sentit forense de παραδί-δωμι com a «lliurar al tribunal»⁴⁷. En definitiva, alguns antics membres de la minoria cristiana semblen adoptar envers els cristians la mateixa actitud de refús i de menyspreu, de maledicència i de calúnnia que caracteritza «tots els pobles», és a dir, els no-cristians. En aquest cas, l'odi barrejat amb ressentiment ha substituït les antigues relacions d'ajut i de recolzament. Mt 24,10 palesa amb claredat que en la comunitat s'han produït defeccions i abandons.

Pel seu cantó, els vv. 11-12 utilitzen una denominació manllevada del cabal tradicional, la de falsos profetes (ψευδοπροφήται), per a referir-se a un grup particular de la minoria cristiana. Grup que podríem qualificar amb el nom de «carismàtico-apocalíptic»⁴⁸. Es comença dient que «sorgiran molts falsos profetes i n'enganyaran molts», expressió d'encuny apocalíptic (cf. Dn 13,2-4), semblant a la de Mt 24,5 i, sobretot, 24,24⁴⁹. Enmig de la comunitat, i pertanyents a ella, n'han sortit alguns («molts», diu Mateu) que enganyen molta gent («molts», torna a dir Mateu), que provoquen la caiguda dels altres en l'error⁵⁰.

Per a entendre què vol dir l'existència de falsos profetes que

47. Aquest sentit és gairebé tècnic en tot Mt. De les 31 vegades que surt παραδίδωμι en el Primer Evangeli només en 4 ocasions (11,27: «tot m'ha estat confiat pel meu Pare»; 25,14.20.22: «confiar talents») no té sentit forense. En les altres 27 vegades παραδίδωμι equival o inclou «lliurar algú al tribunal». Aquesta accepció sembla reforçada, en el cas de Mt 24,10, pel precedent de Mt 10,19.21, on es parla de lliurar (παραδῶσιν ὑμᾶς) i de lliurar-se a la mort parents carnals, respectivament. El context (v. 20) és clarament forense. Sembla, doncs, que a 24,9.10 aquest sigui el sentit dominant.

48. Per a un desenvolupament més ampli de tot el que segueix, veieu la meua tesi doctoral inèdita sobre la Paràbola de les Deu Verges (pp. 78-83 i 85-88).

49. És molt probable que Mateu s'hagi inspirat en Mc 13,22 (par. Mt 24,24). De fet, en Mc 13,32 es diu que «sorgiran falsos messies i falsos profetes i faran signes i prodigis per tal d'enganyar, si és possible, els escollits» i Mt 24,24 fa: «sorgiran falsos messies i falsos profetes i faran grans senyals i prodigis per tal d'enganyar, si fos possible, àdhuc els escollits». La seqüència sorgir-falsos profetes-enganyar és exactament la de Mt 24,11. Pel que fa a 24,5 (par. Mc 13,6), trobem: «molts vindran... i n'enganyaran molts». Les semblances amb 24,11 són també notables.

50. Notem que πλανᾶω és vocabulari típicament apocalíptic, que Mateu ha agafat de la font marquiana: Mc 13,5.6 par. Mt 24,4.5.

enganyen tenim dos textos prou significatius: 18,12-13 i 7,15-20.22-23. El perill d'errors i de desviacions apareix en els avisos als dirigents de la comunitat, en la paràbola de l'ovella perduda del c. 18; o, millor dit, en la paràbola de l'ovella portada a l'error, enganyada. El verb *πλανάω* apareix tres cops (vv. 12.12.13) en passiu per tal d'indicar el que ha succeït a l'ovella: ha estat conduïda a l'error, es troba en el grup de les qui van equivocades (noteu la força del perfet *πεπλανημένοις*). Mateu, doncs, ha substituït el verb *ἀπόλλυμι* de Q (cf. Lc 15,3) pel passiu de *πλανάω* (= desviar-se, caure en l'error, ser enganyat, anar equivocad), a fi de convertir la paràbola en un paradigma del comportament dels dirigents davant els cristians que han estat apartats del ramat⁵¹: els dirigents no poden permetre que els membres més dèbils (= els «petits», vv. 10.14) siguin les víctimes dels qui a 24,11 i 7,15 són anomenats «falsos profetes»⁵².

Els vv. 7,15-20.22-23 es troben en la darrera unitat del Sermó de la Muntanya, (7,13-27), text força marcat per la redacció mateuana, tot ell articulat sobre la doble sortida escatològica (vida/perdició) a partir de la praxi, les obres de cadascú. En efecte, l'església és en joc entre un present que es defineix per l'acompliment de la voluntat del Pare dels cels i un futur que s'obre o es tanca en la mesura que aquest acompliment es realitza. Així, el v. 21 és el cor, el centre de la unitat. I la resta s'orienta vers aquest verset: només el qui (ara) fa la voluntat del Pare dels cels podrà (després, en l'*eskhaton*) entrar en el Regne dels cels. El material adjacent, 7,15-20 i 7,22-23, serveix per a palesar el camp d'aplicació del principi general formulat al v. 21⁵³. És a dir, l'estructura de la unitat ens indica que 7,15-20 i 7,22-23 tracten del mateix tema, dels fruits o obres dels falsos profetes,

51. Aquesta remarca no afecta la hipòtesi recent de H. D. BETZ, *Eine Episode im Jüngsten Gericht (Mt 7,21-23)*, dins *ZThK* 78 (1981) 1-30, segons la qual Mt 7,21-23 contindria una cristologia judeocristiana molt primitiva: Jesús representant els deixebles com a advocat el dia del judici. En canvi, no sembla encertat de relacionar la crítica dels falsos profetes amb la reivindicació del kèrigma paulí pagano-cristià. L'oposició de Mateu als falsos profetes és un afer intern de la seva comunitat, que serà descrit més endavant.

52. Notem que en Mt no és l'home el qui perd l'ovella, com en Lc 5,4, sinó l'ovella que és desviada per algú, que no és anomenat.

53. També té connexió amb aquest verset la paràbola de les dues cases (7,24-27): el qui fa la voluntat del Pare dels cels és «assenyat» (*φρόνιμος*, 7,24) i «desassenyat» (*μωρός*, 7,26) el qui no la fa. Per a aquest, la ruïna és gran (7,27) com molts són els qui entren a la perdició (7,13). De fet, la unitat 7,13-27 sembla haver estat disposada concèntricament:

infiltrats en el ramat o comunitat. D'aquí que els falsos profetes no siguin únicament els qui propaguen falses doctrines sinó sobretot els qui es fan passar per guies dels altres sense que llur comportament correspongui al d'un deixeble veritable. «Molts» (v. 22) són els qui profetitzen, exorcitzen i fan miracles en nom del Crist, però no realitzen bones obres, és a dir, no fan la voluntat del Pare del cel. Limitar-se a obrar prodigis i senyals és insuficient i enganyador. Car la falsa profecia es reconeix *ja ara*, no per la realització de signes (característics de tota profecia correcta!) sinó per la manca de bones obres i per la valoració exclusiva donada als prodigis i senyals⁵⁴. En conseqüència, Mateu polemitzar amb els qui es refien de miracles i prodigis (7,22) i minimitzen allò que aquell considera el nucli de la vida cristiana: fer la voluntat de Déu (7,21)⁵⁵. Els falsos profetes, doncs, són refusats enèrgicament i decidida pel Jutge escatològic en tant que obradors d'iniquitat (ἀνομία) (7,23). Aquest mot resumeix l'actitud dels falsos profetes i esdevé la motivació de llur condemna per part del Fill de l'home⁵⁶. Els qui obren l'ἀνομία són els arbres dolents que hom talla i llença al foc escatològic.

És clar, doncs, que tant a 7,15-20.22-23 com a 24,11-12 hi ha dos termes claus que encapçalen i clouen les perícopes: ψευδοπροφήτης

A 7,13-14: el camí de la perdició
el camí de la vida

B 7,15-20: els falsos profetes reconeguts pels fruits (= les obres)

C 7,21: FER LA VOLUNTAT DEL PARE DELS CELS

B' 7,22-23: les obres (= els fruits) dels falsos profetes

A' 7,24-27: la casa que no s'esfondra
la casa que s'esfondra

54. Mateu els anomena «llops rapaços» (7,15), car es presenten davant els altres amb l'espectacularitat del prodigi però sense els fruits propis del qui compleix la voluntat de Déu. Per tant, ja ara es poden distingir falses formes de profecia dintre la comunitat, per bé que cal esperar el dia en què el Senyor refusarà obertament els qui no han fet la voluntat del Pare del cel i així saber definitivament quin és l'arbre de bons fruits i quin és l'arbre de fruits dolents. Aquesta bipolaritat del criteri ètic en relació al present i en relació al futur és un tret mateuà ben específic.

55. El fenomen de la profecia no és menyspreat per Mateu. Deixant de banda que Jesús (13,57; 21,11) i Joan (11,9; 12,39; 14,5; 21,26.46) són anomenats repetidament «profeta» i que els profetes bíblics (5,12; 13,17; 16,14; 23,29.30.31.34.37) són esmentats sempre laudatòriament, es recull a 10,41 l'existència de profetes autèntics (προφῆται, no ψευδοπροφῆται!) en la comunitat, els quals semblen tenir una funció missionera itinerant. Per tant, d'una banda, Mateu relacionaria la profecia autèntica amb la missió com a tasca específica i amb l'acompliment de la voluntat de Déu com a instància ètica comuna a tots els cristians; d'altra banda, l'evangelista denunciaria falses formes de profecia entestades a fer valdre només els prodigis i senyals (7,22!)

56. Notem, però, que a 13,41 aquest element caracteritza tots els qui són llençats al foc.

i ἀνομία. I que en ambdós textos, de factura marcadament redaccional, es posa en evidència l'acció negativa dels falsos profetes sobre la comunitat (7,15)⁵⁷. I encara l'augment d'iniquitat, provocada per l'activitat d'aquests, comporta un refredament en la caritat (ἀγάπη) (24,12). Aquest refredament és conseqüència de l'engany en què fan caure els falsos profetes (24,11), de la rapacitat amb què actuen (7,15): llur menyspreu de la instància ètica, acompanyada d'una sobrevaloració dels prodigis, comporta una davallada de l'exigència de justícia, una minva d'aquell actuar concret i fidel a la voluntat de Déu, que constitueix per a Mateu el rovell del viure cristià. En definitiva, l'activitat dels falsos profetes provoca trencaments i divisions, des-cohesió comunitària, pèrdua gradual de l'ardor en la pràctica de les bones obres, que havia caracteritzat per a tants l'entrada a la minoria cristiana⁵⁸. Per això, no és d'estranyar que, davant d'aquesta amenaça, l'evangelista respongui enèrgicament: el Fill de l'home refusarà solemnement «aquell dia» els qui no hagin sabut obrar la justícia (7,23: «mai no us he conegut»; cf. 25,10c-12)⁵⁹.

El grup «carismàtico-apocalíptic»

Ens preguntem si és possible de donar una correspondència més precisa a aquests «falsos profetes» que tanta influència semblen tenir

57. Aquest verset és tot ell redaccional, per bé que la imatge (ovelles-llops) aparegui en la tradició doble (Mt 10,16 par. Lc 10,3). En aquest text, però, els llops no són elements intracomunitaris (com en Ac 20,29) sinó que designen l'ambient en el qual hauran d'actuar els missioners.

58. Aquesta sembla ser la interpretació millor del mot ἀγάπη (hàpax en Mt). La caritat es refreda perquè la influència dels falsos profetes sembla no ser menyspreable. Llur relativització de les bones obres deu haver convençut molta gent, enlluernada per la seva activitat carismàtica. D'aquí que ἀγάπη (24,12) hagi de ser entès en el context de 7,15-20 i 22-23. Pràctica de la caritat i pràctica de la justícia (cf. 6,33) coincideixen. Aleshores, si aquesta pràctica de la justícia consisteix, entre altres coses, en la trilogia de l'almoïna, pregària i dejuni (6,1-18), cal suposar que el refredament de la caritat va per aquest mateix camí.

59. Mt 7,22-23 i 25,10c-12 semblen haver estat construïts per l'evangelista sota el mateix patró: Lc 13,25-27 (Q) (Veieu les pp. 45-49 de la meua tesi). D'aquí que siguin dos textos pròxims i que calgui interpretar conjuntament. En l'un i en l'altre el *Kyrios* adreça el seu refús a un grup de cristians. En ambdós casos, hom sembla fer valdre uns certs drets adquirits: l'activitat profètica i miraculosa en nom del Senyor Jesús (7,22) i el dret a assistir a les noces en tant que membres de la comunitat (25,11). El conflicte es produeix quan l'Espòs manifesta el seu criteri: no els prodigis o la pertinença a la comunitat sinó la pràctica de la justícia o l'haver-se sabut procurar oli quan n'era el temps (és a dir, ara, en el moment present).

en la comunitat mateuana. Quins són aquests «llops rapaços» que sembren l'engany? En primer lloc, cal dir que el refús de la instància ètica remet a un grup que proposa una *Naherwartung* sense matisos ni precaucions alimentada per lòguia tradicionals com Mt 10,23; 16,28 o 24,34, interpretats no en relació al retard de la fi sinó en relació a llur acompliment amb l'eclosió immediata de la parusia, i encara nodrida sobretot per la convicció de la intervenció certa de Déu en la destrucció de Jerusalem com a esdeveniment pertanyent ja a la parusia⁶⁰. Tenint en compte aquestes dades i la insistència en els prodigis i senyals manifestada en textos com 7,15-20.22-23, semblaria que el grup representa un tipus de cristianisme apocalíptic i carismàtic, que predicaria com a fets imminents la irrupció del Regne de Déu i l'aparició del Fill de l'home. Ara —diu el grup «carismàtico-apocalíptic»— que el signe clar ha estat donat per Déu, ara que Jerusalem ha estat destruïda, s'acompliran totes les paraules dites sobre «aquesta generació», és a dir, nosaltres (24,34): la mort dels cristians deixarà de ser un escàndol puix alguns dels testimonis directes del ministeri del Senyor el veuran retornar en el seu Regne (16,28)⁶¹. La persecució dels darrers temps ja ha començat —continua dient el grup— i ben aviat s'acabarà la fugida de ciutat en ciutat (10,23). A més d'aquests lòguia interpretats per l'entusiasme d'una expectació pròxima, augmentada pels esdeveniments recents de l'any 70, el grup sembla fer recurs també a un altre *theologumenon* en voga en algunes comunitats judeocristianes vers els anys 40-60: la missió exclusiva a Israel. En aquest sentit, el grup «carismàti-

60. Notem que la interpretació de Mateu i d'aquest grup a propòsit de la catàstrofe de l'any 70 és idèntica: les paraules de Jesús s'han acomplert, el judici de Déu s'ha realitzat. Tanmateix, per als segons, la destrucció de Jerusalem és el signe definitiu que palesa la proximitat immediata de la parusia. Per a Mateu, al contrari, és un esdeveniment històric que se situa als «darrers temps» (24,8) però que no implica encara la fi d'aquest eó (24,6.14).

61. Voegtli resumeix així la qüestió: «Dass diese Frage (la supervivència d'alguns al moment de l'aparició del Fill de l'home) existierte und bei der Wiedergabe unseres Wortes wirksam werden konnte, muss durch anderweitige Daten als gesichert gelten, ohne dass man damit die Parusieverzögerung zum Leitgedanken der ersten Generation macht» (*Das Evangelium und die Evangelien. Beiträge zur Evangelienforschung*, Düsseldorf 1971, p. 326). En canvi, aquest sembla ser el pensament central del grup minoritari, procedent de la primera generació, en una comunitat formada bàsicament per cristians de la segona.

Als tres lòguia citats cal afegir evidentment Mc 13. En la relectura mateuana d'aquest capítol (Mt 24-25) l'evangelista bastirà una construcció doctrinal sòlida (que abasta, de fet, els cc. 23-25) per tal d'interpretar adequadament les categories parusiaques.

co-apocalíptic» podria haver utilitzat també el lòguion tradicional de Mt 10,6 i 15,24 (anada a les ovelles perdudes de la casa d'Israel) per a justificar una activitat missionera limitada als fills d'Abraham i tancada als provinents del paganisme.

Per tant, aquest grup representaria un cristianisme típic de la primera generació, els trets apocaliptitzants del qual han esdevingut marginals i envellits, car les generacions recents de cristians mateuans ja no viuen immerses en un horitzó apocalíptic. El grup, doncs, és quantitativament restringit. Tanmateix, el seu pes específic no és ni de bon tros menyspreable, ja que la seva doctrina és presentada als nousvinguts procedents del paganisme o de cercles prosèlits com a quelcom «autèntic», que posseeix la garantia i la puresa dels orígens⁶². Naturalment, els trets carismàtics li donen una forta atracció i constitueixen l'empremta d'«autenticitat» (cf. 7,22). D'aquí que la seva influència sigui considerable i puguin arrossegar un cert nombre de cristians, que es refien de les paraules d'aquells⁶³. De fet, la propaganda del grup ha fet impacte en la majoria o «gran comunitat», de manera que hom no sap distingir els llops disfressats amb pells d'ovella (7,15-20) ni les seves seduccions (24,11). El «refredament de la caritat» (24,12) significa una posada en qüestió de les obres, una relativització de l'ètica, com a contingut propi i primer de la vida cristiana, del discipulat autèntic. De retop, aquesta relativització és acompanyada per una valorització exagerada d'activitats entusiastes o carismàtiques (profecia, exorcismes, miracles).

---

62. Els trets carismàtics i apocalíptics del grup semblen remetre a un radicalisme itinerant, practicat amplament en l'estadi primigeni de la comunitat mateuana. L'entrada en massa de molts cristians provinents del paganisme i de cercles de prosèlits jueus ha canviat completament la composició de la comunitat: d'una comunitat judeocristiana itinerant i carismàtica s'ha passat a una comunitat bàsicament pagano-cristiana, en la qual els radicals itinerants han esdevingut minoria. Per tant, la hipòtesi defensada per E. SCHWEIZER en *Matthäus und seine Gemeinde (SBS 71)*, Stuttgart 1974, només seria aplicable a l'estadi primigeni esmentat.

63. Aquest plantejament va lligat amb la hipòtesi que ja hem enunciat en la nota anterior. Hi hauria una superposició d'estrats (judeocristians i paganocristians) que correspondrien potser a la comunitat en un primer moment (abans del 70 p. C.) i a la comunitat en un segon moment (després del 70 p. C.). Cf. ja G. STRECKER, *Der Weg der Gerechtigkeit. Untersuchung zur Theologie des Matthäus (Forschungen zur Religion und Literatur des Alten und Neuen Testaments 82)*, Göttingen 1962, pp. 34-35. La minoria judeocristiana d'origen palestínic o siropalestínic representaria el nucli antic i la majoria paganocristiana seria formada pels nousvinguts. Alguns elements d'aquella minoria constituirien el que nosaltres anomenem grup «carismàtico-apocalíptic», dominat pel problema del «quan» de la fi. La majoria, però, no fóra sensible a aquesta problemàtica. Això explica, d'altra banda, que el retard de la parusia no sigui una qüestió central sinó secundària en Mt.

Aleshores, el grup trasplanta a la «gran comunitat» la seva doctrina, bo i prenent de fer-ne *la* doctrina de *tots* els membres de l'església. L'intent d'apocaliptitzar va més enllà de certs trets perifèrics o secundaris (activitats carismàtiques, per exemple): hom posa en joc la tasca missionera i el procés de conversió dels nousvinguts. En efecte, de què serveix subratllar l'opció ètica, el canvi de vida, si el que importa de veritat és la tensió entusiasta de cara a l'acte final de la història? Quin valor pot tenir l'«ara» quan el futur és a punt d'irrompre vigorosament?

La resposta de Mateu. Els vv. 13-14a

La resposta de Mateu s'articula en *tot* el seu evangeli i, més concretament, es manifesta en la integració dels textos i dels lògia enarborats pel grup «carismàtico-apocalíptic». En primer lloc, Mateu reorganitza el material provinent de Mc 13, text interpretable en clau de *Naherwartung*⁶⁴, per tal de configurar l'estatus històrico-escatològic de la comunitat a base de subratllar el balanç temporal entre el present (24,4b-14) i els esdeveniments purament futurs de la parusia (24,15-31), els quals culminen en la vinguda del Fill de l'home (vv. 29-31). Allò que per a Marc consistia a retenir la marxa de la història a partir d'un retard volgut per Déu (13,7.10), esdevé per a Mateu una periodització que vol distingir en aquest eó el període actual (fins al v. 14) i el període de la «gran tribulació» (vv. 15ss.), la qual precedeix immediatament els esdeveniments darrers. D'altra banda, el redactor de Mt 24 ha volgut corregir la concepció apocalíptica del grup minoritari en allò que més el caracteritza: els signes de la fi i la data de la parusia. Pel que fa a la data de la parusia, Mateu estableix una sèrie de τότε (vv. 9.10.14.16.21.23.30.30) que es refereixen al πότε inicial (v. 3) dels deixebles: la periodització sembla afectar també els esdeveniments que precedeixen la parusia del Fill de l'home (vv. 15-28). Finalment, a 24,29-31 l'aparició del Fill de l'home contesta a la doble pregunta de 24,3 per la data (*després* d'un

64. Amb això no volem dir que el grup «carismàtico-apocalíptic» enarbori *precisament* Mc 13. Però semblaria que les seves concepcions apocalíptiques s'haurien de concretar en algun document d'aquest tipus a l'estil, potser, del que Pesch vol identificar darrere Mc 13. Cf. R. PESCH, *Naherwartungen. Tradition und Redaktion in Mk 13* (Kommentare und Beiträge zum Alten und Neuen Testament), Düsseldorf 1968.

llarg seguit d'esdeveniments) i pel signe (que només serà, com hem vist, l'aparició mateixa del Jutge escatològic). D'aquesta manera, Mateu adverteix la comunitat de no caure en la trampa d'interpretar els anuncis de messies, les guerres, les catàstrofes actuals com a «xifres» indicadores de l'arribada de la consumació: tot això, diu Mateu, són elements que s'integren en l'«ara» i no en el temps darrer⁶⁵. Només Déu té tot el poder decisorí sobre el temps i la història (cf. 24,36, lòguion *leit-motiv* de la secció segona del discurs parusiàc).

En segon lloc, la correcció de textos que com Mc 13 són interpretats unilateralment pel grup «carismàtico-apocalíptic» és completada en Mt 10,23; 16,28 i 24,34. A 24,34 Mateu sembla haver canviat la significació que els apocalíptics donaven a la frase «aquesta generació», a base de referir-la no als cristians sinó a l'Israel històric que ha refusat Jesús⁶⁶. Aquest Israel històric, contemporani de Mt, és coetani de «totes aquestes coses» (24,33.34), és a dir, de tot allò que succeeix en l'«ara» històric (24,8), en el temps difícil (24,4b-14) en què l'església viu⁶⁷. Així, la perícopa de 24,32-35 perd bona part del seu potencial apocalíptic, per tal com és referida als esdeveniments històrics presents. Pel que fa a 10,23 i 16,28, l'evangelista ha tractat semblantment els dos lòguia. El lòguion de 10,23 expressa la seguretat i la consolació de la recompensa final que el Senyor dona als cristians que han de sofrir a causa del seu nom (10,22). Aquesta insistència parenètica, relacionada amb la parusia del Fill de l'home i amb la perseverança fins al final, fa que 10,22 i 23 hagin de ser llegits recíprocament: la força comparativa es troba en les frases «fins al final» (v. 22) i «abans que no vingui el Fill de l'home» (v. 23). Així, 10,23 esdevé una paraula de consolació més que no pas un

---

65. Notem que Mateu no amaga o anul·la la importància dels esdeveniments actuals (subratllada també pel grup «carismàtico-apocalíptic») sinó que la integra en la seva concepció d'«estirar» la història fins a la parusia.

66. Cf. n. 15. Notem l'afegitó mateuà de 12,45 (comp. Lc 11,26), on hom interpreta la perícopa del retorn dels set esperits (Q, 12,43-45ab) en funció dels jueus. La referència a l'Israel històric que ha refusat Jesús és òbvia en *totes* les ocasions en què trobem *ἡ γενεά (αὐτῆ)* (+ adjectius): 11,16; 12,39.41.42; 16,4; 17,17; 23,36. Per tant, podem pensar el mateix de 24,34.

67. L'ús tècnic per part de Mt 24 de *ταῦτα πάντα οὐ πάντα ταῦτα* és confirmat, al meu entendre, per l'omissió de *πάντα* en la frase *προεῖρηκα ὑμῖν πάντα* de Mc 13,23 (cf. Mt 24,25). Mateu ha evitat un *πάντα* que s'haguera referit a la «gran tribulació» (vv. 15-28) i no a l'«ara» de l'església (vv. 4b-14).

lòguion sobre la vinguda immediata del Fill de l'home⁶⁸. Pel que fa a 16,28, Mateu també el relaciona estretament amb el verset precedent (al qual Mateu ha afegit la frase «aleshores donarà a cadascú segons les seves obres»). La referència escatològica i el context de seguiment, juntament amb el relleu donat a la vinguda del Fill de l'home, deixen al marge la càrrega entusiasta del lòguion i l'orienten vers la parusia: 16,28 se situa més en un pla de *desideratum* de la vinguda pròxima que d'una constatació precisa d'aquesta. En definitiva, doncs, Mateu integra els tres lòguia originàriament apocalíptics i els dóna una altra fesomia. Aquesta integració, però, es fa sobre el rerafons del retard de la parusia, per bé que suposi el manteniment d'una certa *Naherwartung*⁶⁹. De manera semblant, Mateu pot haver integrat el lòguion que apareix a 10,6 i 15,24 sobre la missió exclusiva a Israel, a base d'emmarcar-lo en el relat de la cananea (Mt 15,21-28 par. Mc 7,24-30) i mostrar així que Jesús no va refusar de guarir una estrangera, tot i que la seva missió era circumscrita a Israel; és a dir, el lòguion sobre l'exclusivitat d'Israel ha de ser interpretat en el context de l'obertura als pagans⁷⁰.

En tercer lloc, la resposta de Mateu al grup «carismàtico-apocalíptic» es deixa sentir en alguns punts centrals de la seva concepció, com són el retard de la parusia i la valoració de la tasca en l'eó present⁷¹. La paràbola de les deu verges (Mt 25,1-13) representa,

68. STRECKER, *Weg* 41-42, vol interpretar «les viles d'Israel» com a referides a les ciutats de la Diàspora habitades per jueus. La seva hipòtesi és difícil de comprovar, sobretot si es té en compte el caràcter bàsicament gentil dels destinataris de la missió mateuana.

69. Mateu, per exemple, no s'està de dir que som al començament dels dolors (24,8) i que la parusia és a les portes (24,33). Ambdues afirmacions tradicionals (cf. Mc 13,8.29) indiquen que fóra injust qualificar Mateu de partidari d'una expectació llunyana (*Fernerwartung*).

70. Hom diria que Mateu ha trobat el lòguion en relació a la missió itinerant duta a terme per grups judeocristians (cf. Mt 10,7-15) de matriu carismàtica (v. 8!), entre els quals cal comptar el nostre grup «carismàtico-apocalíptic». Aleshores, l'evangelista hauria enllaçat i introduït el lòguion amb l'*única* pericopa de la tradició sinòptica on Jesús és fora d'Israel i hi obra un miracle. Aquí no podem demostrar el caràcter redaccional dels retocs efectuats per Mateu a l'episodi marquià de la sirofenícia, però els tres refusos secs de Jesús (el silenci a 15,23a, el lòguion en qüestió a 15,24 i la frase sobre els cadells a 15,26) són seguits per una afirmació tallant i laudatòria («oh dona, gran és la teva fe», a 15,28), sense paral·lel en tot l'evangeli, si exceptuem la frase emfàtica de Mt 8,10 (comp. Lc 7,9): «en veritat us dic, en ningú a Israel no he trobat tanta fe», referida precisament a un altre estranger, un centurió romà. Tot això indica que el lòguion tradicional de 10,6 ha sofert una reinterpretació per part del redactor (15,24) en línia amb la seva teologia de la missió universal a tots els pobles (cf. 24,14 i 28,18-20).

71. Al costat de la hipòtesi sobre el grup «carismàtico-apocalíptic» com a sector minoritari, de procedència judeocristiana, enfront de la «gran comunitat», d'extracció

més que cap altre text, algunes de les posicions doctrinals mateuanes⁷². En efecte, darrere la inserció redaccional dels vv. 5.7a cal veure-hi el lligam entre mort dels cristians (les noietes s'endormisquen i s'adormen) i retard de la parusia (l'espòs triga). El fet que els cristians moren no és, com afirma el grup minoritari, una cosa anormal i problemàtica, sinó la conseqüència ineluctable de l'església que espera, *mentre* el Crist retarda la seva vinguda, no *perquè* la retardi: Mateu col·loca les dues circumstàncies, el retard i la mort, en paral·lel, no en relació de dependència causal. Els cristians moren perquè l'església té el dret i el deure d'esperar l'arribada de l'espòs, sabent que aquesta *certament* es produirà i que en aquest moment ressuscitaran (les noietes s'aixequen). La mort progressiva dels cristians només és un estadi que clou el període d'espera de l'espòs i que prepara l'anunci de la parusia (el crit a mitjanit), és a dir, l'arribada de l'espòs i la culminació del retard i de l'espera. La història, doncs, camina vers el seu acompliment de manera harmònica, sense tensions ni trencaments de cap mena. Només el Senyor de la història sap *quan* es produirà la fi (25,13), car tot depèn únicament i exclusiva del disseny diví. En conseqüència, el cristianisme veritable és el conscient d'aquesta situació d'espera, el qui es reconeix ignorant del curs de la història i el qui posa tots els seus esforços en l'instant present.

En efecte, la tasca a realitzar en aquest eó ocupa un primer terme en la concepció mateuana. Mentre que per als apocalíptics el temps té ben poc valor, car —afirmen— la fi és a punt d'arribar, per a Mateu el present forma part d'una història periodicitzada. I és a l'interior d'aquesta història que cal desenvolupar el temps present com a temps oportú per a proveir-se d'oli (25,1-13), per a fer fructificar els talents rebuts (25,14-30), per a fonamentar la casa

---

gentil (cf. nn. 62 i 63), podríem insinuar una altra hipòtesi sobre la identitat de l'autor del Primer Evangelí. «Mateu» pertanyeria, entès com a individu o com a col·lectivitat, al grup de dirigents de la comunitat, de procedència judeocristiana. La seva polèmica amb el grup «carismàtic-apocalíptic» tindria finalitats integradores i no exclusivistes o desintegradores. Mateu, preocupat pels més «petits» de la comunitat, voldria corregir concepcions que ell coneixeria prou bé i que serien defensades per membres «veterans», igual com ell, de la comunitat. D'altra banda, cal notar que «Mateu» és tot el contrari d'un dirigent suficient i acrític: 23,8-12 expressarien allò que, al seu entendre, seria un exercici correcte de la funció directiva, en la vetlla constant pels extraviats (18,10-14), pels escàndols donats als «petits» (18,6-9), per la unió (18,15-20) i pel perdó eclesials (18,21-35).

72. Per a un tractament exhaustiu del text i per a una fonamentació del que aquí només s'enuncia, veieu la meua tesi sobre Mt 25,1-13.

sobre la roca (7,24-27), en una paraula, per a donar bons fruits (7,15-20), per a fer la voluntat del Pare del cel (7,21). En el marc de la valoració de l'eó present, qualificat per la mort-resurrecció de Jesús⁷³, la problemàtica fonamental no és el retard de la parusia sinó la instància ètica, que té unes repercussions escatològiques clares (cf. 25,31-46). Mateu i els dirigents es proposen de centrar la vida comunitària sobre la pràctica de la justícia⁷⁴. Per això, davant les doctrines del grup sobrevaloradores dels miracles i prodigis i davant les altres dificultats per les quals travessa la comunitat, aquells basteixen una estratègia consistent en la resistència i en la missió. Això és explicitat a 24,13.14a. La màxima «el qui resisteixi fins al final serà salvat» (v. 13) suposa una exhortació a aguantar ferm els atacs i les maquinacions que arriben de tots cantons⁷⁵: tant les dificultats provinents de la pressió social (24,9) com les defeccions i traïcions d'alguns cristians (24,10), i encara la propagació de doctrines suggestives però errònies per part del grup «carismàtico-apocalíptic» i els trasbalsos intracomunitaris subsegüents. La motivació de l'actitud resistent és la recompensa escatològica expressada amb «serà salvat»⁷⁶. L'altre punt ferm de l'estratègia mateuana és la missió universal (v. 14). Tots els pobles seran testimonis de la predicació de l'evangeli del Regne, és a dir, a tots ells serà predicat el discipulat i l'acompliment dels manaments, en conformitat amb les darreres instruccions del Kyrios (28,19-20). La missió és la pedra de toc de l'església de Mateu. Només en la mesura que hom llenci enfora tot el potencial missioner, de manera que tota la terra (ἐν ὅλη τῇ οἰκουμένῃ, 24,14a) tingui accés a l'evangeli, la comunitat realitzarà el seu objectiu en l'eó present. Aquesta missió universal resta l'únic supòsit per a la parusia: «i (només) aleshores vindrà la fi» (24,14b).

En definitiva, la resistència a qualsevol dificultat (provinent dels

73. Cf. més avall IV, punt 2.

74. Aquesta resolució no implica tanmateix un refús concret dels miracles i de les guaricions (cf. el sumari de Mt 4,23-25 o bé els afegitons de 10,1 i 10,8), per bé que hom els troba relativitzats de manera notable. D'una banda, perquè per a Mateu corresponen al període d'activitat del Jesús terrenal. De l'altra, perquè a l'interior del projecte missioner de la comunitat «fer deixebles» i «guardar els manaments» són els punts centrals del discipulatge veritable (28,20). Cf. n. 55.

75. Recordem que la màxima de Mt 24,13 ja havia aparegut en Mt 10,22b, en relació a les pressions de la sinagoga (10,17), els judicis davant els tribunals civils (10,18-20), les delacions dels parents (10,21) i l'hostilitat general (10,22a).

76. Remarquem el mateix sentit de σῶζω a 10,22; 16,25 i 19,25.

no-cristians, dels ex-cristians, del grup «carismàtico-apocalíptic») i l'impuls incansable de cara a la predicació universal constitueixen l'estratègia proposada per Mateu als seus cristians amb vista a la situació delicada per la qual travessa l'església⁷⁷. La lectura de Mt 24,9-14 fa la impressió que les dificultats són grans i que la comunitat es troba gairebé en descomposició: «molts» es fan enrere, «molts» esdevenen deladors (v. 10), «molts» falsos profetes han sorgit (v. 11) i han provocat que «molts» es refredin (v. 12). La pintura, com es pot veure, agafa uns tons dramàtics i pujats, a través de l'acumulació del pronom «molts» que sembla remetre a la influència notable del grup «carismàtico-apocalíptic», per bé que caldria considerar la possibilitat d'una exageració per part de Mateu amb finalitats parenètiques⁷⁸. De tota manera, textos com 7,15-23; 10,16-23; 18,5-20; 23,8-12 i 24,4b-14 (sobretot, 9-14) no deixen de ser indicatius d'un estat de coses difícil i complex. Sigui el que sigui, Mt 24,9-14 reflecteixen de manera privilegiada la situació actual dels cristians de Mateu i les concepcions d'aquest sobre el lloc que la seva església ocupa en la història i en el temps. Deixatar el tractament mateuà específic de la història serà l'objectiu del darrer apartat d'aquest estudi.

IV. VERS UN TRACTAMENT MATEUÀ DE LA HISTÒRIA

L'anàlisi precedent ens permet d'esbossar en grans línies el que podríem considerar la visió pròpiament mateuana de la història. I dic esbossar perquè caldria un estudi a fons del Primer Evangeli per a donar una resposta completa a aquesta qüestió. Tanmateix, el quadre d'aquest treball és prou ampli per a exposar una hipòtesi a propòsit de la nostra temàtica. En primer lloc, enunciarem les

77. En aquest sentit, el títol de la tesi de W. G. THOMPSON, *Matthew's Advice to a Divided Community*. Mt 17,22-18,35 (Analecta Biblica 44), Rome 1970, només recull una part de la situació en què es troba la comunitat del Primer Evangeli.

78. Aquí tindriem quelcom semblant a la insistència de IP sobre el tema de la «sofrença» amb vista a somoure el potencial resistent dels seus cristians i enfortir llur cohesió i llur solidaritat. Una altra explicació possible a l'abundància de πολλοί en Mt 24,9-14 seria la utilització volguda per Mateu d'un tret apocalíptic que es complau en les quantitats (cf., per exemple, Mc 13,6: «molts vindran... i n'enganyaran molts»). Finalment, hem de notar la predilecció mateuana per les exageracions estilístiques; cf. n. 14.

constatacions que Mateu sembla fer i, en segon lloc, enunciaré l'horitzó de comprensió en què es mou⁷⁹.

1. La primera de les constatacions —i en això Mateu es mostra profundament tradicional— és l'acompliment de les promeses que es realitza en Jesús de Natzaret i la seva actuació. L'esquema promesa-acompliment recorre d'un cap a l'altre el Primer Evangeli tal com palesen les anomenades «citacions d'acompliment» o *Reflexionszitate*⁸⁰. Aquestes citacions, més que apuntar vers una historicització del fet-Jesús (la història de Jesús com a passada), volen interpretar l'*eventum Christi* com a acompliment posant-lo en relació amb les paraules profètiques d'encuny messiànic⁸¹. L'Esriptura designa Jesús com aquell vers el qual tendeix la revelació veterotestamentària; és a dir, com la realització plena de totes les promeses.

Un esquema paral·lel és constituït pel d'Israel-Església en tant que Jesús és presentat constantment en Mt com el Messies d'Israel i en tant que l'Església és el poble que pren el lloc de l'Israel històric. «Israel» és una magnitud històrica i passada, a la qual ha estat arrabassat el Regne (21,43) i, per això, és inclosa amb «tots els pobles» (πάντα τὰ ἔθνη)⁸². Ha estat l'Església el poble que l'ha substituïda, ja que des del punt de vista del disseny diví la història d'Israel com a poble de l'elecció s'ha acabat amb la catàstrofe de l'any 70 (cf. 23,37-24,2). No hi ha, doncs, un Israel veritable —al costat d'un fals Israel?— sinó el nou Israel, un poble divers, que confessa Jesús com el seu Messies⁸³.

En definitiva, Mateu manté l'esquema tradicional de promesa-

79. Vull remarcar que aquest darrer apartat pretén ser només l'enunciació d'una hipòtesi, la demostració de la qual comportaria una discussió força més exhaustiva de la que aquí podem donar.

80. Aquí fins i tot no caldria prendre partit sobre l'origen mateuà o pre-mateuà d'aquestes citacions (cf. STRECKER, *Weg* 49-85).

81. STRECKER, en canvi, opina que «dass Matthäus die Zitate zur Interpretation der Geschichte Jesu als eines zeitlich zurückliegenden und geographisch fernen, einmaligen Geschehens verwendet» (*Weg* 85). La nostra opinió és pròxima a la de Kümmel: «Since the fulfillment citations have as their goal to stress the 'fulfillment' of the word of Scripture in the person of Jesus...» (*Introduction to the New Testament*, London 1975 [traducció de la dissetena edició alemanya], p. 112).

82. Veieu la justificació d'aquesta afirmació a la n. 32.

83. Mt no vol discutir sobre quin és el veritable Israel, com afirma Trilling, sinó sobre la identitat i la tasca del nou Israel, contraposat a l'Israel històric. De tota manera, si l'expressió «tots els pobles» inclou també el poble jueu, aleshores Mateu no exclou aquest de la missió universal que ha de dur a terme la seva comunitat (28,18-20).

acompliment, bo i reforçant-lo, donant-li una llarga volada cristològica i eclesiològica, fent-ne un dels eixos del seu evangeli.

2. La segona constatació de Mateu es refereix a la interpretació de la mort de Jesús. El text a considerar és 27,51b-53, peça apocalíptica que Mateu sembla haver introduït per a expressar l'aspecte escatològic de la mort de Jesús⁸⁴. Els senyals que l'acompanyen (el vel que s'esquinça, el terratrèmol, les pedres que s'esberlen, els justos que ressusciten i s'apareixen) posen en evidència la intervenció del poder diví en la mort del crucificat i mostren alhora que aquesta mort és un esdeveniment escatològic. En efecte, alguns dels senyals lligats a la parusia es realitzen, fan present la salvació de Déu, en la mort de Jesús. Això vol dir que aquesta mort esdevé un fet únic que assenyalava un canvi qualitatiu en la història⁸⁵. En altres paraules, l'eó present ha sofert un canvi radical⁸⁶. D'aquesta manera, hom valora i magnifica la mort de Jesús, sense que això suposi, però, una integració d'aquesta mort en un altre disseny més ampli.

En definitiva, Mateu concep la mort de Crist com un esdeveniment escatològic que comporta un sacsejament en la història i la seva re-qualificació. Es pot dir, doncs, que l'eó present ha experimentat la força irruptora de Déu, per bé que el nou eó només es desclourà amb l'arribada parusiaca del Fill de l'home.

3. La tercera constatació o, potser en aquest cas, premissa que Mateu posa en joc és la divisió de la història en dues eres o eons clars i definits: «aquest eó» i «l'eó futur». Bo i seguint l'ensenyament jueu tradicional⁸⁷, Mateu distingeix entre l'eó actual, en el qual

84. Aquest ús d'una perícopa de matriu apocalíptica podria anar relacionat amb la integració de textos argüits pel grup «carismàtico-apocalíptic». Mateu empra, de fet, categories apocalíptiques de manera des-apocaliptitzada.

85. Cf. D. P. SENIOR, *The Death of Jesus and the Resurrection of the Holy Ones* (Mt 27,51-53), dins *CBQ* 38 (1976) 312-329: «crucial turning point» (p. 325).

86. Darrerament han aparegut dos estudis importants sobre Mt 27,51b-53. El primer és el de M. RIEBL, *Auferstehung Jesu in der Stunde seines Todes? Zur Botschaft von Mt 27,51b-53* (Stuttgarter Biblische Beiträge), Stuttgart 1978. El segon és el de R. AGUIRRE MONASTERIO, *Exégesis de Mateo 27,51b-53*. Para una teología de la muerte de Jesús en el Evangelio de Mateo (Biblioteca Victoriensia. Monografías Bíblicas de la Facultad Teológica del Norte de España 4), Vitoria 1980.

87. La terminologia per a les dues realitats (H^oWLM HZH i H^oWLM HB') apareix en Mt 12,32 (ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι ... ἐν τῷ μέλλοντι). Si comparem el text amb Mc 3,28-30 i Lc 12,10, fa la impressió que Mateu hagi introduït la referència als dos eons. En canvi, i per motius estilístics d'alleugeriment de la frase, sembla evitar l'expressió «l'eó futur» a 19,29 (par. Mc 10,30, par. Lc 18,30).

ens trobem i en el qual han tingut i tenen lloc els esdeveniments històrics, l'eó que precedeix la fi, i entre l'eó que començarà quan aquest s'acabi, és a dir, quan arribi la fi (τὸ τέλος) amb motiu de la parusia del Fill de l'home. Notem, a propòsit d'això, la fórmula συντέλεια τοῦ αἰῶνος, que apareix a SgMt (13,39.40.49) i en versets típics del redactor (24,3; 28,20) i és absent en els altres dos sinòptics. La fórmula clou el Primer Evangeli, apuntant vers la promesa de Jesús de restar amb els seus fins que no se'ls manifesti gloriós en el moment de la parusia. En conseqüència, el mot clau per a interpretar la doctrina dels dos eons en Mt és παρουσία (24,3.27.37.39), terme exclusiu de Mt entre els sinòptics. A 24,3 «la teva parusia (de Jesús)» i «la consumació d'(aquest) eó» són posats en paral·lel.

En definitiva, Mateu utilitza un altre esquema tradicional (eó present-eó futur) per a distingir amb claredat entre el temps que precedeix la parusia i la nova realitat que és oberta per aquesta, sense que això li suposi, tanmateix, una integració d'aquest esquema amb altres esquemes i amb el complex salvífic al voltant de l'*eventum Christi*⁸⁸.

4. La darrera constatació feta per l'evangelista és la del retard de la parusia. El Primer Evangeli no reflecteix una decepció de cara al retard, sinó una acceptació simple del retard, la qual, però, no elimina ni exigeix l'expectació propera o *Naherwartung*⁸⁹. Més aviat en els diversos textos (24,48; 25,5; 25,19) el retard és una dada que sembla jugar com un quadre, com una referència exterior, com un motiu més que com un problema que condiona i constreny. De fet, és inútil de voler considerar Mateu representant d'una expectació pròxima o llunyana, de convertir-lo en un apocalíptic o fer-ne un home decebut: el redactor sembla més aviat recollir i subratllar una

88. En aquest sentit la hipòtesi de Bornkamm, segons la qual la història és dividida en dues eres és certa (cf. *Enderwartung und Kirche im Matthäusevangelium*, dins *Ueberlieferung und Auslegung im Matthäusevangelium* [Wissenschaftliche Monographien zum Alten und Neuen Testament 1], Neukirchen-Vluyn 21961, pp. 13-47). Ara bé, ja no és tan clar que l'evangelista es preocupi de delimitar els esdeveniments que pertanyen a la primera era (aparició terrestre de Jesús). Al nostre entendre, l'esquema dels dos eons juga només en relació a la parusia, sense que l'autor hi integri dades globals des del punt de vista cristològic o eclesiològic. Per tant, l'única cosa clara és la re-naixença d'aquest eó (παλιγγενεσία, 19,28), quan el Fill de l'home s'asseurà a jutjar tots els pobles (25,31).

89. STRECKER, *Weg* 242, afirma amb raó: «ein Datum des fernen oder nahen Endes wird nicht festgelegt».

concepció no-crispada enfront del retard parusiàc, que ja apareixia en Mc. La constatació del retard de la parusia és complementada, com ja hem vist, amb la insistència en la missió universal (garantida per la presència del Kyrios) i s'entén a partir de la ignorància de la data de la parusia (únicament dependent del designi diví).

En definitiva, la constatació del retard parusiàc en Mt 24-25 suposa la consciència que el temps «s'estira» i que, com a conseqüència, l'església ha de viure convençuda del repte que comporten la instància ètica i el manament del Senyor a predicar l'evangeli a tots els pobles.

La pregunta obligada després d'exposar aquestes quatre constatacions. (promesa-acompliment, densitat escatològica de la mort de Jesús, eó present-eó futur, retard de la parusia) és veure si Mateu sintetitza els quatre elements en joc sota la perspectiva d'una *historia salutis* ben estructurada o bé si no en fa cap sistematització. La resposta és, al meu parer, negativa. Mateu no elabora cap síntesi ni tan sols ho intenta. Cert que isoladament funcionen una sèrie de correspondències (Israel-Església, per exemple) que poden ser qualificades de «categories històrico-salvífiques»⁹⁰. Però moltes d'elles són anteriors a l'evangelista, i a la seva mà no deriven en cap sistematització a l'estil, per esmentar un cas, de la *historia salutis* lucana. Així, ja hem dit que l'esquema promesa-acompliment tenia una vessant cristològica (Jesús com el Messies promès d'Israel) i una vessant eclesiològica (l'Església, poble que substitueix l'Israel incrèdul); però les dues vessants, per bé que tenen punts de contacte, no són combinades en una línia històrico-salvífica Israel-Jesús-Església, sinó que funcionen ambdues paral·lelament. O bé, és cert que el Jesús terrenal resta com a fet passat, però la càrrega salvífica de la seva mort (27,51b-53), àdhuc del seu ministeri (cf. Mt 11,5 par. Lc 7,22 i Mt 10,8), manifestada en la resurrecció dels morts, remet a la presència saludable del Kyrios enmig de la seva Església (28,20). O encara, la constatació del retard de la parusia no comporta una historicització completa del temps; al contrari, Mateu deixa descab-

---

90. SCHWEIZER, *Matthäus* 354, escriu: «Heilsgeschichtliche Kategorien sind schon vor Matthäus für diese Entwicklung (el binomi Israel-Església) verwendet worden». I l'exegeta suís continua: «Für ihn selbst entscheidend ist aber, dass dies alle *Warnung an die Gemeinde* ist» (el subratllat és seu). Nosaltres, tanmateix, tampoc no sabriem negar la força del binomi Israel-Església i el seu status històrico-salvífic (21,43!), bo i reduint-lo a una funció simplement parenètica.

dellats els diversos elements, perquè per a ell l'única cosa decisiva és la comprensió del present de la seva comunitat, la situació d'aquesta en el temps i en la història. Això provoca l'establiment d'una línia històrica parcial, tal com es manifesta en els cc. 23-25, que va d'un present-passat (la destrucció de Jerusalem) a un present-futur (la parusia del Fill de l'home). La finalitat última d'aquesta comprensió és la fixació d'un marc en el qual sigui possible la interpel·lació ètico-missionera a la comunitat. Mateu, en efecte, no té pretensions d'historiador (com és el cas de Lluc) sinó les preocupacions de l'home atent a valorar l'instant present com aquell en el qual es decideix la salvació o la condemna escatològiques. En conseqüència, Lluc i la seva *historia salutis* no poden servir de model per a descriure el tractament mateuà de la història⁹¹. Aquest resta específic i original en les seves aportacions i en les seves limitacions.

Finalment, i com a cloenda de tot el dit fins aquí, podríem provar de matisar la posició de Mateu en relació a algunes de les temàtiques que ha de plantejar-se tota reflexió sobre el problema de la història i de l'escatologia en el Nou Testament.

En primer lloc, podem parlar en Mt d'una des-escatologització? Hom diria que podem parlar d'una tendència a relativitzar l'expectació pròxima de la parusia que propaga el grup «carismàtico-apocalíptic» a base de remarcar la ignorància sobre els signes i la data de la parusia; endemés, hi ha una altra tendència consistent a orientar l'evangeli i la instància ètica present en funció de la parusia i del judici escatològic del Fill de l'home. Mateu afirma amb igual èmfasi la valor de l'eó present i la projecció escatològica de l'ètica. Per tant, si d'una banda sembla que hom posi en sordina tots els

---

91. Aquesta és potser la crítica més seriosa que pot atènyer les hipòtesis de Strecker i Walker: l'aplicació de la *historia salutis* tripartita (com sembla ser la de Lluc) al Primer Evangeli. Pel que fa a G. STRECKER, vegeu sobretot el seu article *Das Geschichtsverständnis des Matthäus*, dins *EvTh* 26 (1966) 57-74. De R. WALKER vegeu la seva obra *Die Heilsgeschichte im ersten Evangelium* (Forschungen zur Religion und Literatur des Alten und Neuen Testaments 91), Göttingen 1967). A Strecker, hom li podria preguntar on apareix en Mt el «temps de preparació» com a magnitud diferenciada, i encara si no ha confós l'ús de l'esquema promesa-acompliment amb la historicització que ell creu descobrir en tot Mt. Quant a Walker, la seva hipòtesi és massa ben construïda perquè sigui demostrable en l'obscur text mateuà. Més aviat la superposició d'etapes i subetapes indicaria el contrari, és a dir, que no som davant una estructura homogènia sinó davant d'esquemes i perspectives no unificats. Tot i les seves aportacions, la hipòtesi de Walker es perd en la recerca de quelcom inexistent: una línia històrica en l'evangeli de Mateu.

entusiasmes, de l'altra es remarca la certesa de la parusia i l'orientació vers ella de l'ara comunitari.

En segon lloc, i en conseqüència, ¿dibuixa Mateu una línia històrica continuada, es produeix en ell una historicització del fet-Jesús? Mateu col·loca el fet-Jesús en el passat però no li treu ans li accentua l'abast escatològic: la mort del crucificat és acompanyada per uns signes que somouen aquest eó; per l'altre cantó, el Kyrios manifesta solemnement que restarà enmig de la seva església fins a la fi. D'altra banda, l'evangelista dibuixa una línia històrica *a partir* del present de la seva comunitat: línia present-passat (la destrucció de Jerusalem) i línia present-futur (la consumació d'aquest eó).

En tercer lloc, és adequat d'interpretar Mt sota el prisma d'una *historia salutis*? Els resultats de les anàlisis precedents semblen apuntar vers una resposta negativa. El Primer Evangeli no conté cap sistematització distinta d'una història estructurada com a història de salvació. Tanmateix, no és difícil de reconèixer-hi categories històrico-salvífiques de procedència sovint tradicional, que palesen la realització del disegni diví en l'*eventum Christi*, ja anunciat per les Escripures⁹². Ja hem dit que, en aquest sentit, la juxtaposició d'esquemes resulta un dels trets més típics de la concepció mateuana.

En darrer lloc, i en conseqüència, podem parlar en Mt d'una successió de períodes (*Periodenfolge*)? Només en tant que el present de la comunitat és distingit del passat immediat (la catàstrofe jueva de l'any 70 p. C.) i del futur (els esdeveniments de la fi, a l'interior dels quals s'estableix una successió periòdica: «gran tribulació» —arribada parusiaca del Fill de l'home (*el signe*)— judici universal). L'interès de Mateu a marcar una successió devers el futur mostra una vegada més que el punt focal de l'evangelista és l'ara de la seva comunitat i no un disseny ampli i estructurat del temps i de la història.

Aquesta conclusió, que podria semblar una manca de síntesi teològica, resulta, ben mirada, una aportació força original i sobretot profundament matisada. Hom pot discutir-la en el marc de concepcions neotestamentàries semblants o afins, però hom no en pot negar

---

92. Notem que l'únic *dei* redaccional és el de 26,54 («com es complirien, doncs, les escriptures segons les quals cal que [això] succeeixi?»). En els altres casos, Mc és seguit sense modificacions.

la validesa i sobretot la pragmaticitat de cara a una comunitat preocupada per mantenir la seva empenta i la seva identitat.

Armand PUIG i TÀRRECH
Camí de l'Horta
LA SELVA DEL CAMP (Tarragona)

Guimerà
desembre de 1981

Summary

The last discourse of Jesus in the Gospel of Matthew appears in ch. 23-25. These chapters are conceived as an unity divided into two parts joined by a common theme (23,37-24,2). In the first part Jesus pronounces a discourse against the religious sectarian system (23,1-36), whereas the second part (24,3-25,46) may be called «the parousia discourse». The second part includes three sections which combine information and parenthesis in relation to the parousia: 24,4b-35 (certainty about the parousia), 24,36-25,30 (ignorance about the moment of the parousia) and 25,31-46 (certainty about the parousia). Our study focuses on the research on 24,4b-35 and more concretely on the vv. 4b-14. Those verses seem to describe the present situation of the Matthean community. Although 24,4b-8 can be applied to an indefinite moment of history, vv. 9-14 point towards the conditions that are really experienced by Matthean Christians: this is the result of the redactional reworking they have suffered. Mt 10,17-22 has taken Mk 13,9-13 in the frame of a discourse (9,38-10,42) which brings together apologetic and parenetic-eschatological motives around a Christological statement (10,24-25). However, in 24,9-14 Matthew has qualified the extra-community situation (v. 9) by underlining the social pressure exercised against the Christian minority. From the other side, the internal problems of the community are characterized (vv. 10,11-12) by the abandonment of some members and by the activity of the group we have called «charismatic-apocalyptic group». This group, which appears under the traditional name of «pseudoprophetai», seems to be mentioned in 18,12-13 and 7,15-20.22-23. Its doctrine may be shown in the following points: «Naherwartung» without cautions (cf. Mt 10,23; 16,28; 24,34); apocalyptic interpretation of the fall of Jerusalem; exclusive mission to Israel (10,6; 15,24). The group that has come from Judeo-Christian circles, emphasizes enthusiastic activities and tends to negate ethics. Matthew reacts in different ways: reinterpretation of Mk 13; integration of the enthusiastic logia; a particular conception of «Parusieverzögerung» (25,1-13); a strategy of resistance pointing to the universal mission (24,13-14a). This analysis allows us to propose several theses on the Matthean view of history. Matthew does not build up any synthesis similar to the conceptions of «historia salutis»; he puts together some elements: scheme promise-fulfilment, eschatological character of Jesus' death, doctrine of the two eras, doctrine of the «Parusieverzögerung». The existence of a partial historical line, starting from the destruction of Jerusalem and leading towards the parousia of the Son of man, lies in the Matthean interest in ethics and universal mission.